

**Raportul de activitate
al
Consiliului Național
pentru
Determinarea Dizabilității
și Capacității de Muncă**

2024

ÎNTRUDUCERE

Raportul de activitate al Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă conține evidențe privind realizarea obiectivelor strategice asumate în Programul de Dezvoltare Strategică pentru perioada 2023-2025; în Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de Dezvoltare Strategică a Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, aprobat pentru anul 2024; implementarea reformei naționale menite să asigure conformarea politicilor promovate în diverse domenii cu prevederile Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD) în vederea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, Agendei pentru dezvoltare durabilă 2030, precum și executarea legilor, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor Parlamentului, ordonanțelor, hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, tratatelor internaționale, la care RM este parte pe domeniul social.

La fel, conține descrierea procesului de evoluție a indicatorilor de determinare a dizabilității și capacității de muncă pe parcursul anului 2024 în raport cu anul 2023, punctele forte și slabe, lacunele și barierele în procesul de determinare a gradului de dizabilitate.

Raportul include propuneri/recomandări în vederea avansării sistemului de evaluare și determinare a dizabilității în Republica Moldova în concordanță cu prevederile standardelor internaționale și prioritățile Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă stabilite pentru anul 2025.

Pentru a reda în detalii evoluția activității Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă în realizarea obiectivelor asumate, Raportul a fost structurat pe următoarele compartimente:

I. Descriere generală

II. Prioritățile CNDDCM stabilite pentru anul 2024

III. Rezultate CNDDCM în anul 2024

IV. Activitatea CNDDCM pe domenii

V. Prioritățile CNDDCM pentru 2025

I. DESCRIERE GENERALĂ

Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă (CNDDCM) este o instituție publică, subordonată Ministerului Muncii și Protecției Sociale, unica abilitată cu funcții în domeniul determinării gradului de dizabilitate.

FUNCȚIILE DE BAZĂ	Implementarea legislației în domeniul determinării dizabilității, precum și asistenței sociale, asistenței medicale, ocupării forței de muncă și educației, în limitele competenței stabilite de Regulamentul privind organizarea și funcționarea CNDDM, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 357/2018 cu ulterioarele modificări.
	Asigurarea, în condițiile legislației, organizării și funcționării sistemului de determinare a dizabilității, precum și îmbunătățirea continuă a calității acestuia, inclusiv prin racordarea la standardele internaționale în domeniu.
	Determinarea gradului de dizabilitate a persoanelor (cetățenilor RM și străinilor, specificați la art. 2 alin. (1) din Legea nr. 274/211 privind integrarea străinilor în RM), inclusiv copiilor în vârstă de până la 18 ani.
	Planificarea strategică, analiza, monitorizarea și evaluarea politicilor implementate și a procesului de activitate.
	Conlucrarea cu prestatorii de servicii medicale, structurile teritoriale de asistență socială și de asigurări sociale, instituțiile din domeniul ocupării forței de muncă și educației, în scopul acumulării și schimbului de informații și date prin intermediul Sistemului informațional automatizat sau pe suport de hârtie, numai în cazul lipsei interoperabilității Sistemului informațional automatizat, cu sistemele informaționale ale unor instituții/organizații, necesare pentru asigurarea investigării complexe, obiective și calitative în procesul de determinare a dizabilității.
	Administrarea Sistemului informațional automatizat și evidența persoanelor carora li s-a determinat gradul de dizabilitate.
	Informarea cetățenilor despre dreptul lor la determinarea gradului de dizabilitate și procedura de contestare.

VIZIUNEA AUTORITĂȚII
Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă este o autoritate modernă și inovatoare, care oferă servicii de înaltă calitate bazate pe soluții IT, precum și îmbunătățirea continuă a calității acestuia, prin racordarea la standardele internaționale în domeniu de determinare a dizabilității.

MISIUNEA AUTORITĂȚII
Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă are misiunea de a asigura realizarea prevederilor actelor normative privind determinarea gradului de dizabilitate, avînd ca obiectiv final facilitarea incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități

II.PRIORITĂȚILE CNDDCM PENTRU ANUL 2024

Pentru anul 2024 activitatea CNDDCM a fost orientată spre realizarea politicilor sociale ale statului, inclusiv pe implementarea reformei sistemului de evaluare și determinare a dizabilității în concordanță cu prevederile Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD).

Astfel, pentru anul 2024 au fost stabilite următoarele obiective de bază:

PRIORITATEA 1.	DEZVOLTAREA MANAGEMENTULUI INSTITUȚIONAL ORIENTAT SPRE EFICACITATE
OBIECTIVE	1. Obiectivul general: perfecționarea sistemului de management la nivelul instituțional în vederea alinierii la standardele internaționale.
	1.1.Consolidarea implementării Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.
	1.2.Dezvoltarea și consolidarea procesului cercetare-inovare.
	1.3.Dezvoltarea parteneriatelor sustenabile și bune practici.
	1.4.Eficientizarea proceselor în corespundere cu standardele naționale de control intern în sectorul public.
	1.5.Asigurarea accesului la informație și transparență în procesul decizional.
	1.6.Asigurarea intoleranței față de incidentele de integritate a persoanelor implicate în determinarea gradului de dizabilitate și eliberarea certificatelor de concediu medical de lungă durată.

PRIORITATEA 2.	ACCESIBILITATEA ȘI CALITATEA SERVICIILOR PUBLIC PRESTATE BENEFICIARILOR
OBIECTIVE	2. Modernizarea serviciilor publice prin creșterea satisfacției Beneficiarilor.
	2.1.Racordarea procedurii de determinare a dizabilității la standardele internaționale.
	2.2.Aprobarea mecanismului măsurii speciale de control a corectitudinii stabilirii gradului de dizabilitate fără termen.
	2.3.Accesibilitatea serviciilor publice prin reîngineria proceselor operaționale și digitizare.
	2.4.Elaborarea și aprobarea unor formulare de raportare statistică și generare de date statistice dezagregate, inclusiv și în format electronic.

PRIORITATEA 3.	VALORIFICAREA CAPITALULUI UMAN PRIN PERFEȚIONARE
OBIECTIVE	3. Implementarea unui management eficient al resurselor umane și formarea unui efectiv de angajați integri și profesioniști.
	3.1.Îmbunătățirea activității Serviciului resurse umane, informare și comunicare prin consolidarea rolului strategic al acesteia axat pe planificare și managementul resurselor umane în cadrul instituției.
	3.2.Formarea și perfecționarea continuă a capitalului uman al instituției.
	3.3.Dezvoltarea mecanismului de motivare nonfinanciară a personalului pentru performanțele atinse.

III.REZULTATELE CNDDCM ÎN ANUL 2024

În anul 2024 CNDDCM s-a focusat pe realizarea obiectivelor strategice asumate în Programul de dezvoltare strategică pentru perioada 2023-2025, Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de dezvoltare strategică a CNDDCM, aprobat pentru anul 2024.

Rezultate majore, obținute de către CNDDCM pe parcursul anului 2024	
1.	Consolidarea capacității instituționale în asigurarea exercitării depline și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități și de a promova respectul pentru demnitatea lor intrinsecă în corespundere cu recomandările urmărite de Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.
2.	Inițierea și semnarea a 4 Acorduri de parteneriat cu diferiți factori interesați în dezvoltarea domeniului determinării dizabilității.
3.	Participarea la negocieri pe marginea Acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale și Aranjamentului dintre Republica Moldova și alte state.
4.	Semnarea Acordului de colaborare cu centrul de zi ADIUR pentru persoane cu dizabilități - tulburări din spectrul autismului și CNCCM.
5.	Elaborarea, aprobarea și punerea în aplicare a Regulamentului privind modalitatea de examinare a persoanelor/beneficiarilor (în prezență) în vederea determinării gradului de dizabilitate din cadrul Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă .
6.	Instituirea și punerea în aplicare a „Liniei fierbinte”, precum și elaborarea Instrucțiunii cu privire la instituirea și funcționarea „Liniei fierbinte” a Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă.
7.	Elaborarea Rapoartelor statistice în domeniul determinării dizabilității și capacității de muncă (adulți, copii) pentru anul 2023.
8.	Formarea și perfecționarea continuă a capitalului uman al instituției. Organizarea a 12 instruirii ale angajaților.

IV.ACTIVITATEA CNDDCM PE DOMENII

Activitatea Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă s-a desfășurat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 357 din 18.04.2018 cu privire la determinarea dizabilității, Legii nr.60 din 30.03 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități (cu modificările și completările ulterioare) și altor acte normative și legislative vizînd domeniul social.

Structura organizațională a CNDDCM

SUBDIVIZIUNILE CNDDCM
Secția evidență contabilă și planificare (SECP)
Serviciul resurse umane, informare și comunicare (SRUIC)
Serviciul pentru determinarea gradului de dizabilitate (SDGD)
Serviciul de control al determinării gradului de dizabilitate (SCDGD)
Direcția analiză, evaluare și elaborări științifico-metodice (DAEESM)
Secția juridică, petiții și secretariat (SJPS)
Serviciul tehnologii informaționale și monitorizare (STIM)
Serviciul audit intern (SAI)
Biroul de înregistrare și arhivare (BÎA)
Serviciul ingineresc și auxiliar (SIA)
Structurile teritoriale (41 structuri) în mun. Chișinău, mun. Bălți, r. Cahul, r. Ungheni, r. Soroca, r. Orhei, r. Strășeni, r. Edineț, r. Hîncești, unitățile administrativ-teritoriale Comrat și Ceadâr-Lunga, r. Briceni, r. Ocnîța, r. Dondușeni, r. Rîșcani, r. Drochia, r. Glodeni, r. Fălești, r. Sîngerei, r. Florești, r. Șoldănești, r. Rezina, r. Călărași, r. Telenești, r. Nisporeni, r. Criuleni, r. Dubăsari, r. Anenii Noi, r. Ialoveni, r. Cimișlia, r. Căușeni, r. Ștefan Vodă, r. Leova, r. Basarabeasca, r. Taraclia, r. Cantemir.

MANAGEMENTUL RESURSELOR UMANE

Activitatea CNDDCM în anul 2024 a fost axată pe implementare, în continuare, a unui management eficient al resurselor umane și formarea unui efectiv de angajați integri și profesioniști.

Efectivul-limită al Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, conform schemei de încadrare aprobate, a constituie **167 unități**, din care:

- ocupate – **120,75** unități;
- vacante – **46,25** unități (21,25 unități în moratoriu).

Total angajate 115 persoane (în anul 2024 - 11 persoane), din care:

- de bază **102** persoane (prin cumul extern **13** persoane, prin cumul intern **11** persoane);
- de vârstă pensionară **21** persoane;
- cu dizabilități **9** persoane.

Tabelul nr.1

STRUCTURA efectivului-limită al CNDDCM			
	Funcții conform schemei de încadrare	Funcții ocupate	Funcții vacante
Personal de conducere	2	1	1
Serviciul resurse umane, informare și comunicare	3	3	0
Secția evidență contabilă și planificare	4	4	0
Secția juridică, petiții și secretariat	4	2	2
Direcția analiză, evaluare și elaborări științifico-metodice	6	0,75	5,25
Serviciul tehnologii informaționale și monitorizare	3	1,75	1,25
Serviciul pentru determinarea gradului de dizabilitate	41	30,5	10,5
Serviciul de control al determinării gradului de dizabilitate	10	10	0
Biroul de înregistrare și arhivare	26	15	11
Structurile teritoriale	56	45,25	10,75
Serviciul ingineresc și auxiliar	12	7,5	4,5
Total	167	120,75	46,25

În contextul asigurării proceselor de recrutare a necesarului de personal, **în anul 2024 s-au desfășurat 10 concursuri, la care au participat 14 persoane, în rezultat au fost angajate 11 persoane.**

Pe parcursul anului de raport au fost examinate:

- **1533** de cereri adresări, demersuri din partea angajaților Consiliului și altor persoane fizice, cu **23** la sută mai mult față de anul **2023 (1246)**;

- 58 de adresări, demersuri din partea persoanelor juridice, inclusiv instituții de stat, **cu o creștere de 23 la sută în raport cu anul 2023 (47);**
- avizate peste **1458** de proiecte ordine, instrucțiuni, dispoziții și alte acte normative elaborate în domeniul resurselor umane , cu un spor de 23,5 la sută comparativ cu anul 2023 (1180).

Concluzie

Este necesar de menționat că CNDDCM se confruntă cu o problemă majoră în asigurarea numărului necesar de cadre profesionale, ce face instituția mai puțin eficientă și împiedică realizarea obiectivelor propuse. Numărul de funcții vacante în anul 2024 (46,25 unități) constituie aproape o treime (27,7 %) din efectivul limită aprobat (167 unități).

Instituția se află într-un proces continuu de recrutare și selectare în vederea ocupării pozițiilor rămase deschise. În cadrul procesului de recrutare s-a constatat că, în majoritatea cazurilor, la concurs participă persoane în vîrstă pensionară, iar tinerii sunt mai reticenți în a se angaja în funcții publice din cauza lipsei de experiență, a volumului mare de muncă și a salariilor mici.

La fel, poate fi menționat, că salariu stabilit pentru diferite poziții variază considerabil (spre exemplu: medic expert – pînă la 28 000 lei; specialist relații sociale - pînă la 9 000 lei; cercetător științific/statistician – între 8000-10000 lei; arhivar/ îngrijitor clădiri - pînă la 5500 lei etc.), iar cerințele de angajare rămîn exigente pentru toate funcțiile (studii superioare, experiență în domeniu, competențe etc.). Acest fapt reduce numărul solicitanților apti de muncă, cu experiență și pregătire profesională, care acceptă funcții cu salarii mai mici și, în mare parte, funcțiile respective sunt acceptate de persoane în vîrstă pensionară, care dețin un venit suplimentar (spre exemplu pensie).

În temeiul prevederilor Hotărîrii Guvernului nr. 1096 din 29.12.2023 pentru stabilirea moratorului temporar privind încadrarea personalului din sectorul bugetar pe funcțiile vacante înregistrate, **a fost stabilit moratoriu pentru 21,25 funcții vacante din cadrul CNDDCM**, fapt care a dus la scăderea eficienței activității Consiliului.

MANAGEMENTUL ECONOMICO-FINANCIAR

Pentru anului 2024 a fost aprobat **Bugetul** în sumă de **28 697 900,00 lei** (a. 2023 -28 709 650,00 lei), cu **0,3 % în creștere în raport cu anul 2023** și a fost **executat la nivel de 99,6%.**

În scopul asigurării organizării corecte a evidenței contabile a fost actualizată și aprobată **Politica de contabilitate.**

În rezultatul activității Grupul de lucru din cadrul Consiliului privind achizițiile publice, analizei Bugetului aprobat pentru anul 2024 și prioritezării cheltuielilor, a fost întocmit **Planul de achiziții pentru anul 2024 și aprobat prin Ordinul nr. 12 din 12.01.2024 cu ulterioarele modificări ale planului conform necesităților.**

Pe parcursul anului au fost semnate și înregistrate la Trezoreria Regională Chișinău total **51 de contracte de achiziții** (achiziții de mică valoare și locațiune) cu 11 contracte (17,8%) mai puține în raport cu anul 2023 (62 contracte) .

Concluzie

Toate alocațiile bugetare au fost utilizate conform destinației în limitele bugetului aprobat, cu controlul integrității resurselor bănești și a valorilor materiale.

MANAGEMENTUL JURIDIC

Asigurarea conformității legale a activităților CNDDCM, inclusiv acordarea consultanței juridice secțiilor, serviciilor interne și structurilor teritoriale; reprezentarea în fața instanțelor de judecată, precum și în alte instanțe/instituții pe diverse proceduri legale, revine Secției juridice, petiții și secretariat din cadrul CNDDCM.

Pe parcursul anului 2024, în adresa CNDDCM au parvenit **1714 petiții, în descreștere cu 8,4 la sută în raport cu anul 2023 (1871 petiții)**, din care:

- **739 petiții** de la persoane fizice;
- **975 adresări** de la persoane juridice.

Principalele subiecte abordate în solicitări au fost: eliberarea Concluziei pentru compensarea cheltuielilor de transport pentru persoanele cu dizabilități ale aparatului locomotor, precum și explicației a metodologiei de determinare a dizabilității; Programului de reabilitare și incluziune socială, inclusiv a recomandărilor de muncă; eliberarea copiilor de acte; rectificări ale actelor emise; confirmarea certificatelor de dizabilitate etc.

Toate petițiile au fost examinate în conformitate cu prevederile actelor normative și legislative în vigoare, cu respectarea termenelor de examinare.

Pe parcursul anului reprezentanții Consiliului au participat la negocieri pe marginea Acordurilor bilaterale în domeniul securității sociale și Aranjamentului dintre Republica Moldova și alte state.

Reprezentanții CNDDCM au participat la două Traininguri în vederea impelmentării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități desfășurate de Organizația Națiunilor

Unite, Oficiul ONU pentru Drepturile Omului, în cadrul activităților de consolidare a capacității instituționale în asigurarea exercitării depline și în condiții de egalitate a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului de către toate persoanele cu dizabilități și promovarea respectului pentru demnitatea lor.

În cadrul Consiliului lărgit al determinării gradului de dizabilitate au fost examinate 28 cazuri, dintre care 4 cereri prealabile au fost admise cu modificarea deciziei, celelalte cu menținerea deciziei Serviciului de control.

Reperezențații desemnați au participat la procese de judecată, în instanțe de toate nivelurile, având în gestiune 96 de dosare.

Au fost raportate Curții de Conturi măsurile întreprinse de către Consiliu în vederea executării Hotărârii Curții de Conturi nr. 2 din 30 ianuarie 2024 Cu privire la Raportul de audit al conformității asupra activității Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă.

Concluzie

Un management juridic eficient contribuie, în mod decisiv, la buna funcționare a instituției, precum și la protejarea acesteia în fața eventualelor provocări legale și menținerii conformității în cadrul organizațional.

MANAGEMENTUL TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE ȘI MONITORIZARE

Monitorizarea și întreținerea echipamentului tehnic, la fel, gestionarea acestuia, asigurând buna funcționare a aplicațiilor software și a sistemelor informaționale integrate este una din sarcinile de bază ale Serviciului tehnologii informaționale din cadrul CNDDCM.

În contextul realizării obiectivului de a asigura accesibilitatea serviciilor publice prin reingineria proceselor operaționale și digitizare, pe parcursul anului 2024 s-au desfășurat următoarele activități:

- au fost **realizate peste 100 de configurații și ajustări ale aplicațiilor și sistemelor de operare** pentru a asigura optimizarea performanței și compatibilitatea cu nevoile specifice ale utilizatorilor. Acest proces a inclus actualizări regulate, configurări inițiale pentru noi angajați, precum și ajustări specifice solicitate pentru îmbunătățirea fluxurilor de lucru ale personalului;
- au fost **gestionate peste 2500 de solicitări de suport tehnic** din partea structurilor teritoriale, asigurând operativitatea și rezolvarea eficientă a problemelor;

- a fost coordonată activitatea utilizatorilor și **oferită asistență tehnică în 2400 cazuri**, rezolvând probleme variate, contribuind la menținerea securității și stabilității tehnologice;
- au fost coordonate și finalizate peste **25 de schimburi de echipamente tehnice** în structurile teritoriale, asigurând ca toate stațiile de lucru să rămână funcționale și ca echipamentele defecte să fie înlocuite rapid pentru a minimiza întreruperile operaționale. Acest proces a inclus identificarea problemelor hardware, comandarea de echipamente de înlocuire și gestionarea logistică a livrării și instalării acestora. La fel, a fost oferit suport tehnic și instruire colegilor, care nu erau familiarizați cu utilizarea calculatoarelor dotate cu un nou sistem de operare;
- a fost acordată asistență tehnică structurilor teritoriale ale Consiliului, instalând aplicațiile necesare și acordând acces la distanță colegilor la sistemele informaționale la care au drepturi de acces;
- au fost coordonate și executate **45 operațiuni de relocare și reconfigurare a echipamentelor tehnice** în diferite birouri ale Consiliului. Acest proces a inclus schimbarea procesoarelor, imprimantelor și monitoarelor defectate sau învechite, reconectarea echipamentelor la rețeaua de internet și configurarea acestora pe noile rețele din birourile respective, minimizând timpul de întrerupere și maximizând productivitatea personalului;
- în colaborare cu Secția de evidență contabilă și planificare a fost organizată și supervizată repararea tuturor imprimantelor deteriorate și achiziționate cartușe noi pentru toate modelele de imprimante din CNDDCM, asigurând funcționarea optimă a acestora pentru necesitățile zilnice;
- au fost reprogramate și reorganizate echipamentele tehnice în cadrul deplasărilor la structurile teritoriale ST Botanica, și ST Rîșcani, asigurând ca toate echipamentele să fie corect configurate și pregătite pentru utilizare. Aceste eforturi au fost cruciale pentru îmbunătățirea eficienței și accesibilității serviciilor oferite colegilor din teritoriu;
- a fost realizat schimbul întregii tehnici necesare în structura teritorială Comrat;
- au fost gestionate și raportate peste **104 solicitări legate de probleme și erori în sistemul informațional SI CNDDCM**. Această activitate constantă de monitorizare a contribuit semnificativ la identificarea rapidă și soluționarea eficientă a problemelor, în colaborare cu echipa de dezvoltatori, Compania Indrivo SRL, asigurând astfel stabilitatea și funcționalitatea continuă a sistemului pentru toți utilizatorii.
- **Pe parcursul anului 2024, au fost efectuate 46 de configurări ale echipamentelor IT, asigurând setarea și pregătirea a 23 de calculatoare și 23 de imprimante pentru personalul implicat în digitalizarea arhivei CNDDCM.** Acest proces a inclus instalarea software-urilor necesare, configurarea rețelei și verificarea accesibilității pentru fiecare utilizator. Eforturile au garantat că toate echipamentele sunt optim configurate și gata de utilizare, contribuind astfel la eficientizarea și accelerarea procesului de digitalizare a documentelor. Această inițiativă a fost

esențială pentru facilitarea accesului la informații și pentru îmbunătățirea gestionării documentelor istorice, contribuind la eficiența proceselor interne de lucru.

DETERMINAREA GRADULUI DE DIZABILITATE

Pe parcursul anului 2024, în cadrul Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, au fost **expertizate primar și repetat 51818 persoane (adulți și copii)**, dintre care au fost **încadrate în grad de dizabilitate 48836 persoane** ce a constituit **94,2%** din numărul de persoane expertizate, inclusiv 43855 adulți și 4981 copii. **Persoanele adulte cu dizabilități (primari și repetați) constituie 89,8%, copiii până la vârsta de 17 ani 11 luni și 29 zile – 10,2%.**

Analiza comparativă a datelor statistice privind structura dizabilității persoanelor adulte și a copiilor, încadrați primar și repetat în grad de dizabilitate în anii 2023 și 2024, stabilește majorarea cu 2,8% a numărului total de persoane recunoscute cu dizabilități.

În anul 2024, comparativ cu anul 2023, numărul persoanelor adulte, expertizate primar și repetat, încadrate în grad mediu de dizabilitate, s-a micșorat cu 0,9% și în grad sever cu 0,5%, iar în gradul accentuat s-a majorat cu 1,4%.

Numărul total al copiilor, recunoscuți cu dizabilități, expertizați primar și repetat, încadrați în anul 2024 în grad de dizabilitate, s-a micșorat cu 1,3% comparativ cu anul 2023.

Ponderea copiilor încadrați în grad accentuat în anul 2024 s-a micșorat comparativ cu anul 2023 cu 5% și în grad mediu cu 0,4%, iar în gradul sever a crescut cu 5,5%.

În anul 2024, comparativ cu anul 2023, se înregistrează o micșorare a numărului de persoane, care au solicitat determinarea gradului de dizabilitate cu 7,8% sau 4372 persoane.

Dizabilitatea primară si repetată, adulți și copii, anii 2023-2024

Tabelul nr.2

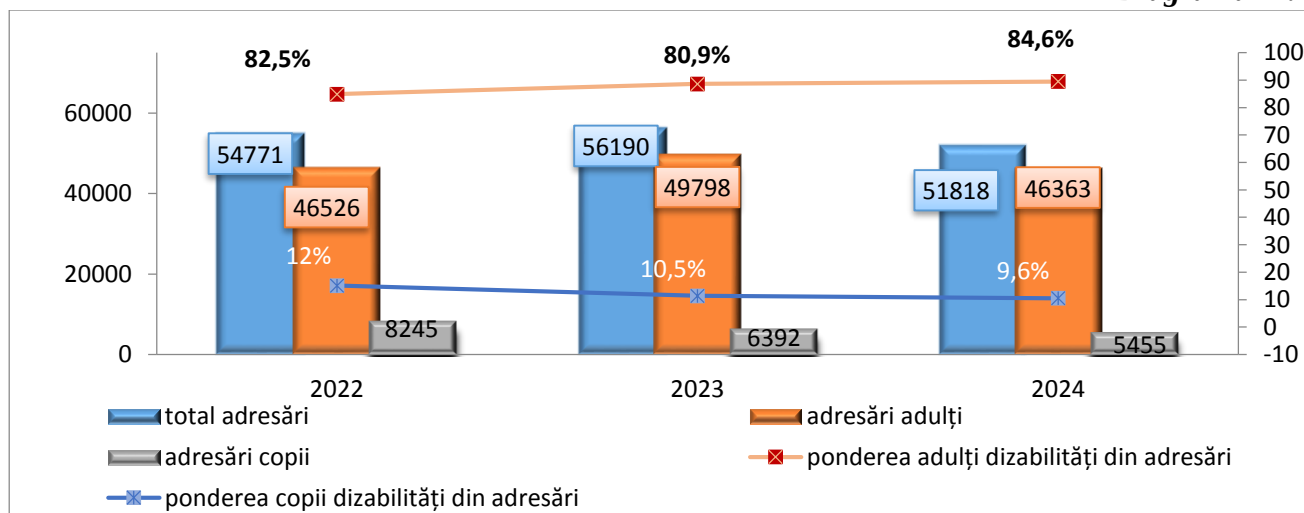
	2023		2024	
	c/abs	%	c/abs	%
Total adresări la CNDDCM, inclusiv:	56190	100	51818	100
- adulți	49798	88.6	46363	89.5
- copii	6392	11.4	5455	10.5
Total persoane cu dizabilități (primari si repetați,) inclusiv:	51335	91.4	48836	94.2
- grad sever	6557	12.8	6171	12.6
- grad accentuat	19704	38.4	19111	39.2

- grad mediu	25074	48.8	23554	48.2
Din total adulți cu dizabilități (primari si repetați), inclusiv:	45441	88.5	43855	89.8
- grad sever	4837	10.6	4445	10.1
- grad accentuat	17494	38.5	17494	39.9
- grad mediu	23110	50.9	21916	50.0
Din total copii cu dizabilități (primari si repetați), inclusiv:	5894	11.5	4981	10.2
- grad sever	1720	29.2	1726	34.7
- grad accentuat	2210	37.5	1617	32.5
- grad mediu	1964	33.3	1638	32.9
Total neîncadrați, inclusiv:	4855	8.6	2982	5,7
- adulți (primari si repetați)	4357	89,7	2508	84,1
- copii (primari si repetați)	498	10,3	474	15,9

În anul de referință, comparativ cu anul precedent, numărul total al persoanelor adulte și copii (primari și repetați), neîncadrați în grad de dizabilitate, s-a micșorat de la 8,6% la 6,1%.

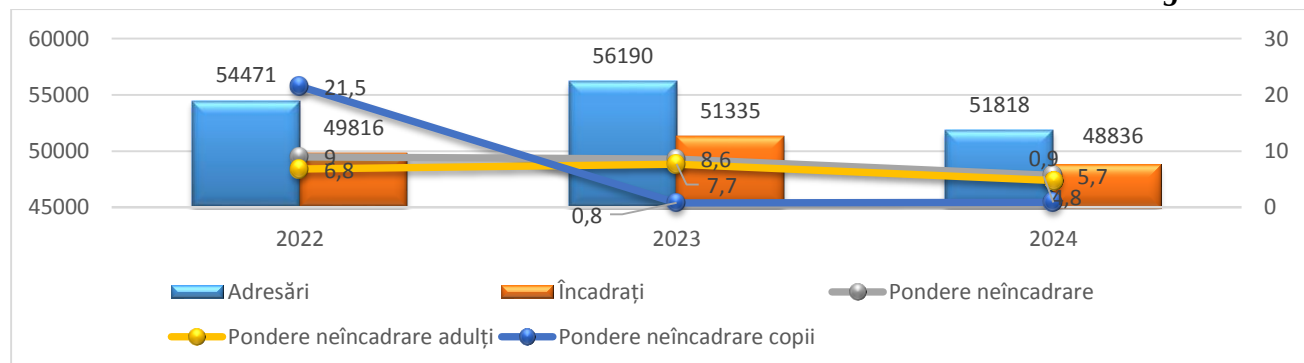
Dizabilitatea primară si repetată, adulți și copii, anii 2022-2024

Diagrama nr.1

Neîncadrarea în grad de dizabilitate, dizabilitatea primară si repetată, adulți și copii, anii 2022-2024

Diagrama nr.2

Una din atribuțiile Consiliului este examinarea cererilor de expertizare/reexpertizare pentru determinarea gradului de dizabilitate în cadrul Acordurilor bilaterale de securitate socială.

În anul 2024, comparativ cu anul 2023, numărul de dosare examinate în cadrul Acordurilor bilaterale de securitate socială a crescut aproximativ cu 10% și anume de la 118 dosare în anul 2023 până la 130 dosare în anul de gestiune.

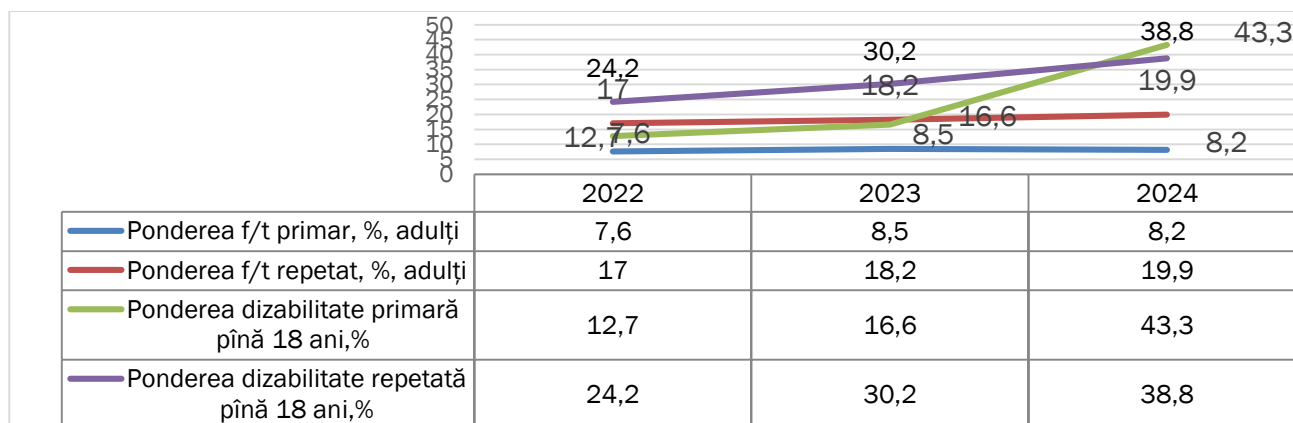
De menționat, că ponderea adulților neîncadrați în grad de dizabilitate în anul 2024, comparativ cu anul precedent, s-a micșorat cu 2,5%, iar ponderea copiilor neîncadrați în grad de dizabilitate a suportat o creștere ușoară de la 0,8% în anul 2023 până la 0,9% în anul 2024.

Dizabilitatea fără termen

În anul 2024, în grade de dizabilitate, fără indicarea termenului de reexpertizare, au fost încadrate 1587 (12,9%) persoane (a.2023 – 1271 persoane) din 12341 persoane cu dizabilitate primară (a.2023 – 12913 persoane) și 7893 persoane (a.2023 – 7500 persoane) cu dizabilitate repetată, ce constituie 21,6% din 36495 persoane reexpertizate (a.2023 – 38422).

Dizabilitatea stabilită fără termen, adulți și copii, a.2022-2024, %

Diagrama nr.3

În anul 2024, comparativ cu anul 2023, în rîndul persoanelor adulte cu dizabilități se constată o micșorare ușoară a ponderii dizabilității primare fără termen de reexaminare cu 0,3 %, și se observă o majorare a ponderea dizabilității repetate cu 1,7%.

Totodată, dizabilitatea pentru un termen de pînă la 18 ani în rîndul copiilor a fost stabilită pentru 710 copii (a.2023 - 320), ce constituie 43,3% din 1640 persoane cu dizabilitate primară (a.2023- 1924) și pentru 1295 copii cu dizabilitate repetată (a. 2023 – 1270), ce constituie 38,8% din 3570 copii (a.2023 – 4207), încadrate în grad de dizabilitate.

Comparativ cu anul 2023, în anul 2024 a fost stabilită o creștere a ponderii dizabilității primare pentru un termen de până la 17 ani 11 luni și 29 de zile cu 26,7% și repetate cu 8,6%.

Dinamica acestui indicator poate fi explicată prin respectarea mai riguroasă a actelor normative în domeniu.

Rezultatele expertizării primare a persoanelor adulte în vîrstă de 18 ani și peste

Pe parcursul anului 2024 au fost expertizate primar 12279 persoane adulte (a.2023 – 12352), dintre care 87.1%, sau 10701 persoane au fost recunoscute persoane cu dizabilități (a. 2023– 11226/90,9%).

Din numărul persoanelor cu dizabilități:

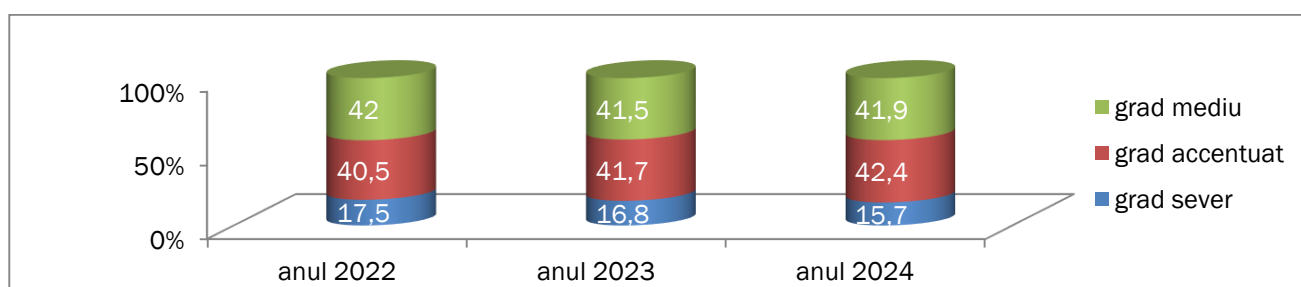
- 3889 (36,3%) locuitori urbani (a.2023- 35,7%), inclusiv 3401 în vîrstă aptă de muncă și 488 în vîrstă pensionară;
- 6812 (63,6%) locuitori rurali (a.2023-64,2%), respectiv 6135 în vîrstă aptă de muncă și 677 în vîrstă pensionară.

Totodată, în anul de referință nu s-au încadrat în grad de dizabilitate 1578 persoane (12,8%), comparativ cu anul 2023 1126 persoane (9,1%).

În urma accidentelor de muncă au fost recunoscute primar persoane cu dizabilități - 7 persoane (a.2023 - 3), în urma bolilor profesionale – 0 persoane (a. 2023 - 0), în urma avariei de la Cernobîl – 4 persoane (a. 2023 -1), din numărul militarilor – 17 persoane (a.2023 - 7), cu dizabilități din copilărie – 34 persoane (a. 2023 - 39).

Structura dizabilității primare conform gradelor de dizabilitate, adulți, aa. 2022-2024, %

Diagrama. nr.4

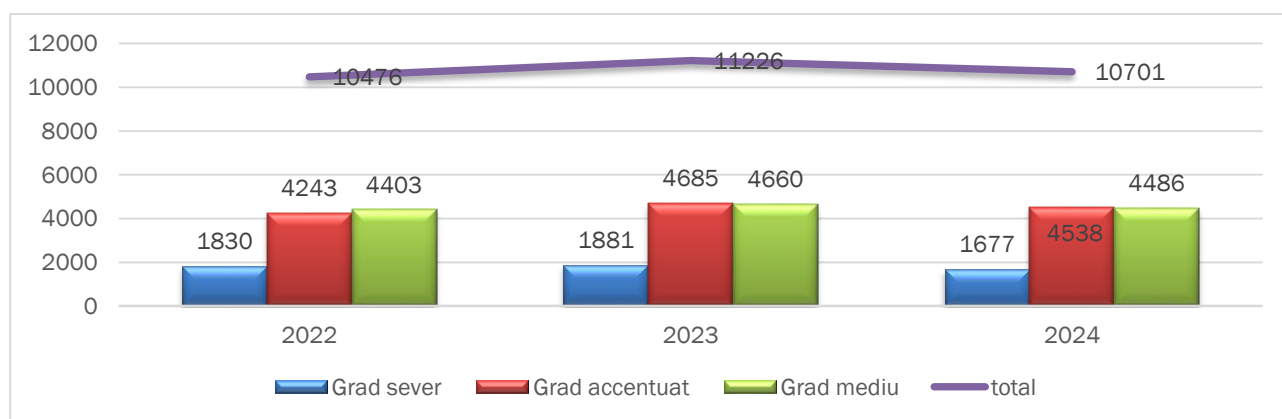
Conform structurii ponderea gradului sever este de 15,7%, în descreștere comparativ cu anul precedent (a.2023-16,8%), ponderea gradului mediu a crescut neînsemnat cu 0,4%, ponderea gradului accentuat a crescut cu 0,7% în anul 2024 (42,4%), comparativ cu a.2023 (41,7%).

Totodată, pe parcursul anilor 2022 – 2024 se evidențiază o tendință de creștere stabilă a ponderii gradului accentuat de la 40,5% la 42,4% și descreștere a gradului sever de la 17,5% pînă la 15,7%.

Structura dizabilității primare conform gradelor de dizabilitate,

adulți, anii 2022-2024, număr cazuri

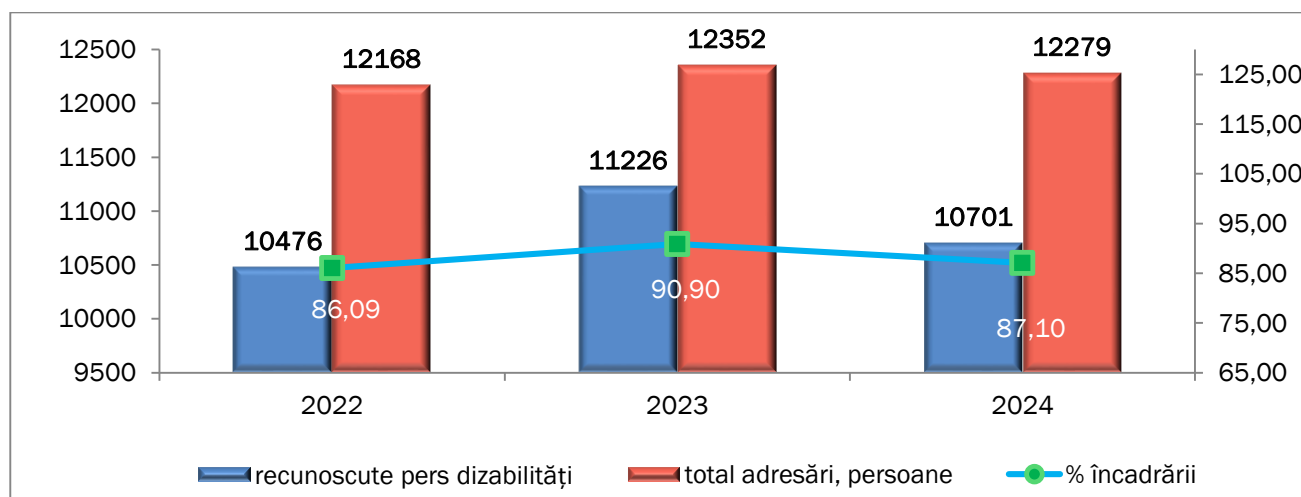
Diagrama nr.5

În structura dizabilității primare predomină reprezentanții genului masculin - 5990 (56,0%) persoane, numărul de femei fiind de 4711. Analiza dizabilității pe grupe de vârstă denotă un număr mai mare al persoanelor cu dizabilități după vârsta de 50 de ani – 6533 persoane (61,1%). Totodată, numărul persoanelor cu dizabilități rămâne înalt și pentru segmentul de vârstă 40-49 de ani – 2422 persoane (22,5%).

Ponderea persoanelor recunoscute primar cu dizabilități din numărul total de adresări, persoane adulte, aa. 2022-2024

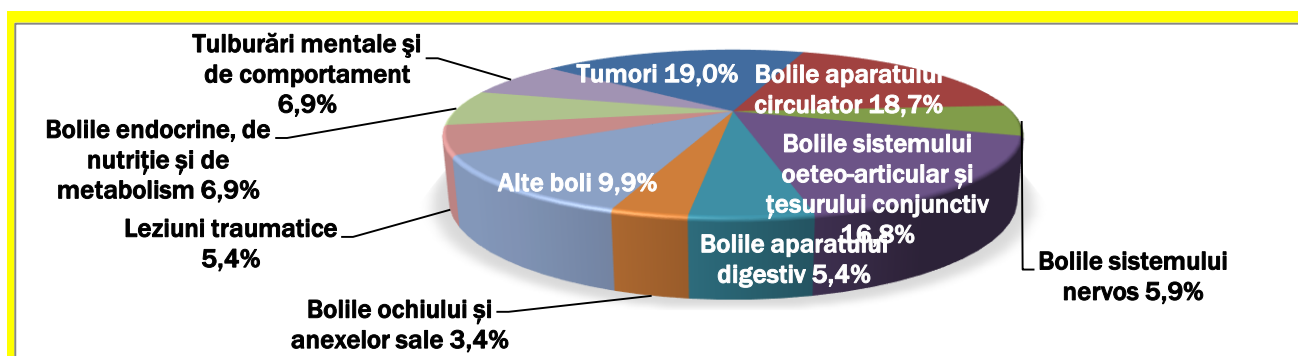
Diagrama nr. 6

În anul de raportare, comparativ cu anul 2023, a scăzut cu 0,6% numărul de persoane, care primar au solicitat determinarea gradului de dizabilitate, fiind în scădere și cu 4,6% numărul de persoane, care au fost primar recunoscute cu dizabilități, iar procentul încadrării în grad de dizabilitate a crescut cu 3,8.

Structura dizabilității primare conform grupelor de nozologii, adulți, a.2024, %

Diagrama. nr. 7

Analiza structurii dizabilității primare conform nozologiilor la persoanele de peste 18 ani în anul de referință denotă prevalența tumorilor – 19,0% (a.2023 -19,4%), inclusiv tumorilor maligne - 99,9%, care în 50,7% cazuri au dus la dizabilitate accentuată și în 26,7% la dizabilitate severă.

Pe locul II sunt bolile aparatului circulator – 18,7% (anul 2023 -19,1%), dintre care 42,9% constituie bolile cerebro-vasculare și 31,4% boala ischemică a inimii, urmare a căroră au fost recunoscute persoane cu dizabilitate accentuată în 29,6% cazuri și în 28,4% la recunoașterea gradului mediu de dizabilitate, la persoanele în vîrsta aptă de muncă.

Pe locul III se plasează bolile sistemului osteoarticular și țesutului conjunctiv -16,8% (a.2023-15,7%), 48,6% dintre care constituie artrozele și 28,0% bolile degenerative ale coloanei vertebrale.

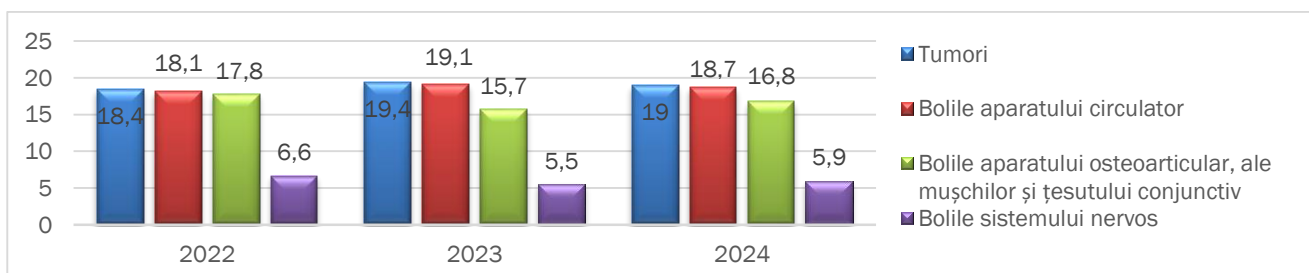
Pe locul IV se plasează tulburările mintale – 6,9%, (a.2023– 7,2%).

Locul V este ocupat de bolile endocrine, de nutriție și de metabolism – 6,9% (a.2023 – 6,8%), inclusiv diabetul zaharat – 84,5% și afecțiunile glandei tiroide - 9,2%.

Bolile sistemului nervos au determinat o pondere de 5,9% din dizabilitatea primară la adulți (a.2023 - 5,5%), inclusiv epilepsia și sindroamele epileptice – 10,7%, leziunile traumatică – 5,4% (a.2023 – 5,5%), bolile aparatului digestiv – 5,4% (a.2023 – 5,5%), inclusiv ciroza hepatică – 68,4%, bolile ochiului și anexelor sale – 3,4% (a.2023 – 4,1%), urmare căroră predomină gradul mediu – 55,3% (în vîrsta aptă de muncă), gradul sever –6,1% (în vîrsta pensionară).

**Structura dizabilității primare, nozologiile predominante, adulți,
aa.2022-2024, %**

Diagrama nr.8

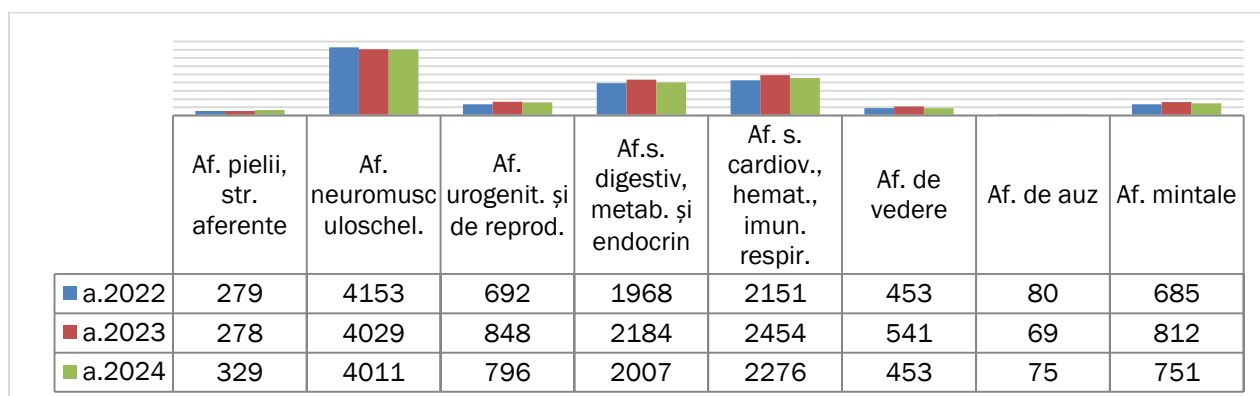

Structura dizabilității primare în funcție de nozologiile predominante la persoanele de vârstă de 18 ani și peste, în perioada anilor 2022-2024, are următoarele tendințe:

- ponderea tumorilor după majorare cu 1,0% în anul 2023, în anul 2024 s-a micșorat cu 0,4%;
- ponderea bolilor aparatului circulator după majorare cu 1,0% în anul 2023, în anul 2024 se micșorea cu 0,4%;
- ponderea bolilor sistemului osteo-articular după micșorarea cu 2,1% în anul 2023, în anul 2024 se majorează cu 1,1%;
- ponderea bolilor sistemului nervos a fost – 5,5% în anul 2023, în anul 2024 se majorează pînă la 5,9%.

Tipuri de dizabilități, adulți dizabilitate primară, aa.2022-2023

Diagrama nr.9

Analiza dizabilității primare ale persoanelor de 18 ani și peste (locuitori urbani și rurali) după tipurile de afectări în anii 2023-2024 denotă următoarele:

- pe locul I se plasează Afectările neuromusculoscheletice și ale mișcărilor aferente, fiind în descreștere de la 4029 persoane în a.2023 pînă la 4011 persoane în a.2024;
- pe locul II se află Afectările sistemelor cardiovascular, hematologic, imunitar și respirator, fiind, la fel, în descreștere de la 2454 persoane în a. 2023, la 2276 persoane în a.2024.
- pe locul III se regăsesc Afectările sistemelor digestiv, metabolic și endocrin, nivelul cărora este în descreștere de la 2184 persoane în a.2023 pînă la 2007 persoane în a.2024.

Expertizarea repetată a persoanelor cu dizabilități de vîrstă 18 ani și peste

În anul 2024 au solicitat determinarea repetată a gradului de dizabilitate 34084 persoane, dintre care din nou au fost încadrate în grad de dizabilitate 33154 persoane, inclusiv în grad sever 22768 persoane, ce constituie 8,3%, 12956 persoane în grad accentuat (39,1%) și în grad mediu 17430 persoane (52,6%), totodată, 930 persoane sau 2,7% nu au fost încadrați în grad de dizabilitate.

Rezultatele reexpertizării persoanelor adulte cu dizabilități în anul 2024

Tabelul nr.3

	Număr persoane reexpertizate		Reîncadrați în grad de dizabilitate		din ei:					
					Grad sever		Grad accentuat		Grad mediu	
	c/abs	%	c/abs	%	c/abs	%	c/abs	%	c/abs	%
Total, inclusiv:	34084	100	33154	97,3	2768	8,3	12956	39,1	17430	52,6
în vîrstă aptă de muncă	31099	91,2	30205	91,1	2017	6,7	11595	38,4	16593	54,9
în vîrstă pensionară	2985	8,8	2949	8,9	751	25,5	1361	46,2	837	28,4

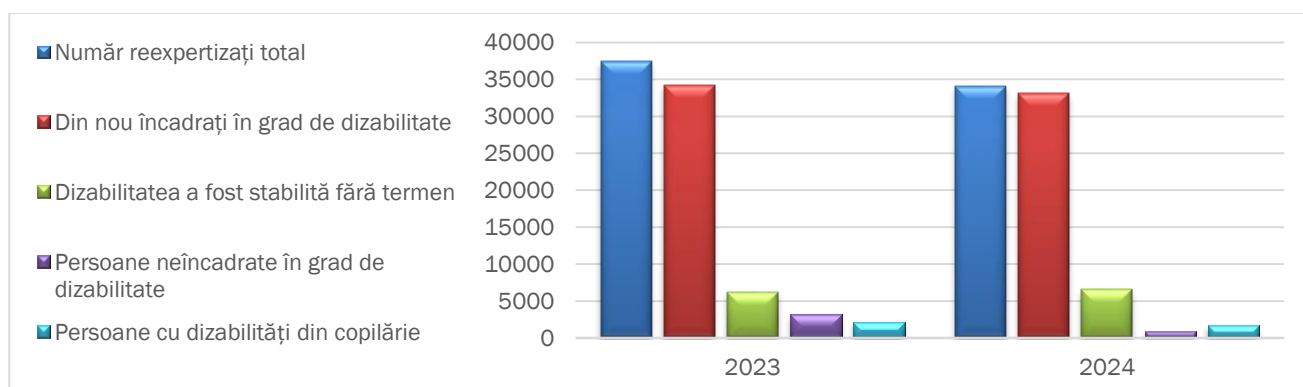
Analiza acestor indicatori, dezagregați după categoriile de vîrstă, scoate în evidență următoarele: în categoria persoanelor de vîrstă aptă de muncă, din 31099 persoane reexpertizate, la 2017 persoane (6,5%) a fost stabilit gradul sever de dizabilitate; la 11595 persoane (37,2%) gradul accentuat și gradul mediu la 16593 persoane (53,3%).

În rândul persoanelor de vîrstă pensionară, din 2985 persoane reexpertizate, la 751 persoane (25,1%) a fost determinat gradul sever, la 1361 persoane (44,6%) gradul accentuat și la 837 persoane (28,0%) gradul mediu. Astfel, în categoria de vîrstă pensionară ponderea gradului sever este mai mare cu 18,8% decât în vîrsta aptă de muncă, respectiv ponderea gradului accentuat cu 7,8%, iar ponderea gradului mediu în vîrsta aptă de muncă fiind semnificativ mai mare cu 26,5% decât în vîrsta pensionară.

În anul 2024 ponderea persoanelor din nou încadrate în grad de dizabilitate s-a majorat cu 6,1% comparativ cu anul 2023 (de la 91,4% pînă la 97,3%).

Rezultatele reexpertizării persoanelor adulte cu dizabilități, anii 2023-2024

Diagrama nr.10

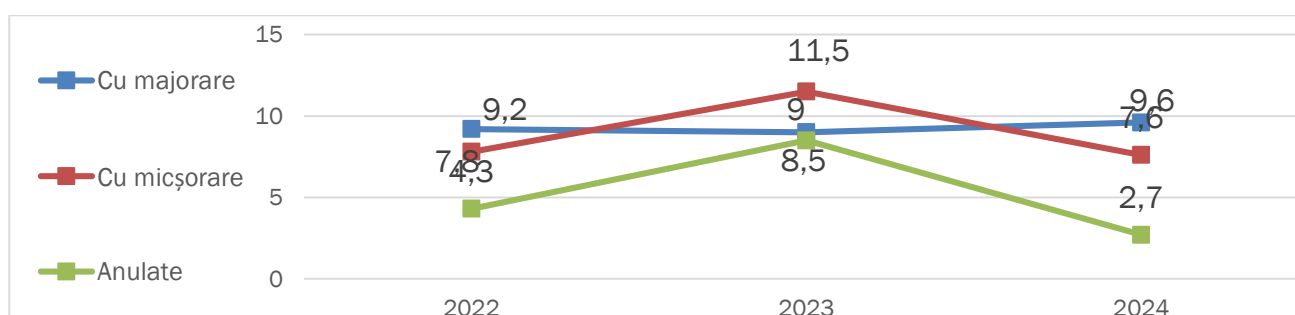
Modificarea gradelor de dizabilitate, adulți expertizați repetat, anii 2023-2024

Tabelul nr.4

Perioada	Număr reexpertizați Total	Cu majorare		Cu micșorare		Anulate	
		c/abs	%	c/abs	%	c/abs	%
2023	37446	3372	9,0	4319	11,5	3231	8,6
2024	34084	3274	9,6	2596	7,6	930	2,7

Modificarea gradelor de dizabilitate adulți reexpertizați, anii 2019-2023, %

Diagrama nr.11

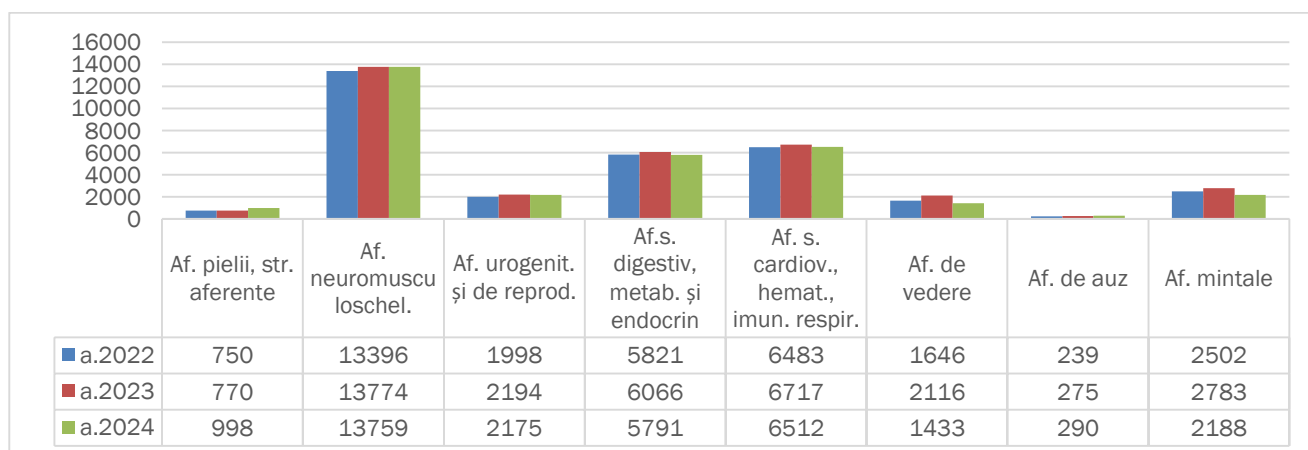
Ponderea modificării cu majorare a gradelor de dizabilitate la persoanele adulte, expertizate repetat, după micșorarea din anul 2023 cu 0,2% comparativ cu anul 2022, în perioada anilor 2023 - 2024 crește de la 9,0% în a.2023 până la 9,6% în anul 2024.

Modificarea gradelor de dizabilitate cu micșorare în perioada de referință este în descreștere cu 3,9%.

În procesul de modificare a gradelor de dizabilitate cu anularea acestora în perioada anilor 2023-2024 s-a determinat o descreștere de la 8,5% (a.2023) până la 2,7% în anul 2024.

Tipuri de dizabilități, adulți dizabilitate repetată, anii 2022-2024

Diagrama nr.12

Analiza dizabilității persoanelor de 18 ani și peste (locuitori urbani și rurali) încadrate repetat în grade de dizabilitate după tipurile de afectări în anii 2023-2024 denotă următoarele:

- pe I loc se plasează Afectările neuromusculoscheletice și ale mișcărilor aferente care sunt în descreștere ușoară de la 13774 în a.2023 la 13759 în a.2024.

- pe locul II se află Afectările sistemelor cardiovascular, hematologic, imunitar și respirator - 6512 persoane, în descreștere față de a. 2023 - 6717 persoane.

- pe locul III se află Afectările sistemelor digestiv, metabolic și endocrin – 5791 persoane, în creștere cu 275 persoane comparativ cu a.2023.

***Recomandările din Programele individuale de reabilitare și incluziune socială (PIRIS),
oferite persoanelor adulte în perioada anului 2024***

În perioada anului 2024, Serviciul pentru determinarea gradului de dizabilitate a eliberat persoanelor adulte, care au fost recunoscute cu dizabilități (primar și repetat), în total **285403 de recomandări în Programele individuale de reabilitare și incluziune socială** (anexă la Certificatul de dizabilitate), inclusiv:

- **Recomandări de asistență și reabilitare medicală:** în 44427 de cazuri - Tratament și supraveghere la medicul de familie; în 44402 cazuri - Tratament și supraveghere la specialist de profil; în 44320 cazuri - Reabilitare medicală; în 19599 cazuri - Kinetoterapie; la 250 persoane - Îngrijirile paliative; la 17890 persoane - Psihoterapia; la 3533 persoane - Endoprotezarea.
- **Recomandări de muncă și activitate profesională:** în 3061 cazuri - Adaptarea locului de muncă, inclusiv tehnologii, echipamente etc.; în 6497 cazuri - Muncă la domiciliu; la 13651 persoane - Suport/asistare la angajarea în câmpul muncii; la 7538 persoane - Orientare profesională; în 1860 cazuri - Reabilitare profesională și la 3280 persoane - Formare profesională.
- **Recomandări de servicii sociale oferite persoanelor cu dizabilități:** la 613 persoane - Îngrijiri medicale la domiciliu; la 2960 persoane - Asistență personală; la 37 persoane - Plasament familial; în 6056 cazuri - Echipa mobilă; la 88 persoane - Centru de plasament temporar și la 1524 persoane - Respiro.
- **Recomandări pentru procesul educațional (pentru copii și persoane adulte aflate în proces de instruire):** la 58 de persoane cu dizabilități - Adaptarea accesului și spațiului interior al instituției de învățământ; la 95 persoane - Serviciul de Asistență Psihopedagogică; la 586 persoane - Educația în instituția de învățământ; în 580 cazuri - Program individual de educație fizică; la 248 persoane - Consiliere și asistență psihologică, terapie psihologică.

Analiza dizabilității primare și repetate în aspect administrativ-teritorial denotă că cele mai multe persoane cu dizabilități, în anul 2024, sunt locuitori ai municipiului Chișinău – 7170 persoane, inclusiv 6240 locuitori urbani și 930 locuitori rurali.

Locul 2, în această ordine de idei, este deținut de raionul Sîngerei - 1756 persoane, inclusiv 329 locuitori urbani și 1427 locuitori rurali, urmat de raioanele: Ungheni – 1662 cazuri (514 locuitori urbani, 1148 locuitori rurali); Orhei – 1623 persoane (372 locuitori urbani, 1251 locuitori rurali); Bălți-1458 persoane (1410 locuitori urbani, 48 locuitori rurali); Florești – 1434 cazuri (325 locuitori urbani, 1109 locuitori rurali) și Cahul -1434 cazuri (387 locuitori urbani, 104 locuitori rurali).

Repartizarea persoanelor cu dizabilități, adulți, primari și repetați, după gradul de dizabilitate și unități administrativ-teritoriale, anul 2024

Tabelul nr. 5

Unitatea administrativ-teritorială	Primari	inclusiv			Repetăți	inclusiv		
		Grad sever	Grad accentuat	Grad mediu		Grad sever	Grad accentuat	Grad mediu
ANENII NOI	292	36	135	121	1014	72	432	510
BĂLȚI	347	40	179	128	1111	76	504	531
BASARABEASCA	99	23	38	38	316	26	110	180
BRICENI	225	48	84	93	613	46	233	334
CAHUL	359	62	125	172	1075	92	400	583
CĂLĂRAȘI	268	28	116	124	866	48	355	463
CANTEMIR	210	23	92	95	562	42	212	308
CĂUȘENI	309	31	147	131	883	61	381	441
CEADÎR-LUNGA	150	19	62	69	604	45	167	392
CHIȘINĂU	1858	312	866	680	5312	568	2224	2520
CIMIȘLIA	133	22	67	44	411	47	181	183
COMRAT	210	33	77	100	702	52	208	442
CRIULENI	240	41	93	106	764	55	277	432
DONDUȘENI	142	31	56	55	432	47	172	213
DROCHIA	214	30	80	104	812	55	299	458
DUBĂSARI	98	15	44	39	332	20	135	177
EDINEȚ	250	52	106	92	904	64	423	417
FĂLEȘTI	332	45	148	139	921	70	380	471
FLOREȘTI	287	34	122	131	1147	70	441	636
GLODENI	232	48	94	90	591	54	220	317
HÎNCEȘTI	317	48	134	135	982	65	400	517
IALOVENI	331	67	136	128	1005	101	411	493
LEOVA	144	25	62	57	457	41	167	249
NISPORENI	261	60	93	108	608	66	229	313
OCNIȚA	201	30	81	90	677	56	283	338
ORHEI	406	57	168	181	1217	99	490	628
REZINA	192	31	74	87	548	50	195	303

Unitatea administrativ-teritorială	Primari	inclusiv			Repetăți	inclusiv		
		Grad sever	Grad accentuat	Grad mediu		Grad sever	Grad accentuat	Grad mediu
RÎȘCANI		36	100	121	718	73	259	386
SÎNGEREI	356	41	138	177	1400	100	491	809
ȘOLDĂNEȘTI	158	25	65	68	546	61	188	297
SOROCA	344	73	129	142	1066	92	351	623
ȘTEFAN VODĂ	184	22	82	80	560	40	235	285
STRĂȘENI	333	44	134	155	963	92	378	493
TARACLIA	123	20	46	57	476	31	156	289
TELENEȘTI	262	41	109	112	916	78	362	476
UNGHENI	375	53	157	165	1287	86	474	727
VULCĂNEȘTI	39	7	18	14	169	11	65	93
STÎNGA NISTRULUI	163	24	82	58	32967	2752	12888	17327
TOTAL REP. MOLDOVA	10701	1677	4538	4486	33155	2768	12957	17430
INCL. DE SEX FEMININ	4711	715	1833	2163	14828	1083	5167	8578

La polul opus al clasamentului se amplasează raioanele: Vulcănești – 208 persoane, dintre care 39 sunt din mediu urban și 169 din mediu rural; Basarabeasca – 415 cazuri, inclusiv 99 locuitori urbani și 316 locuitori rurali; Dubăsari – 430 cazuri (0 locuitori urbani, 430 locuitori rurali); Cimișlia – 544 persoane (133 locuitori urbani, 411 locuitori rurali); Dondușeni – 574 persoane (142 locuitori urbani, 432 locuitori rurali).

Totodată, 351 de persoane sunt din localitățile din stînga Nistrului, dintre care 163 sunt locuitori urbani și 188 locuitori rurali.

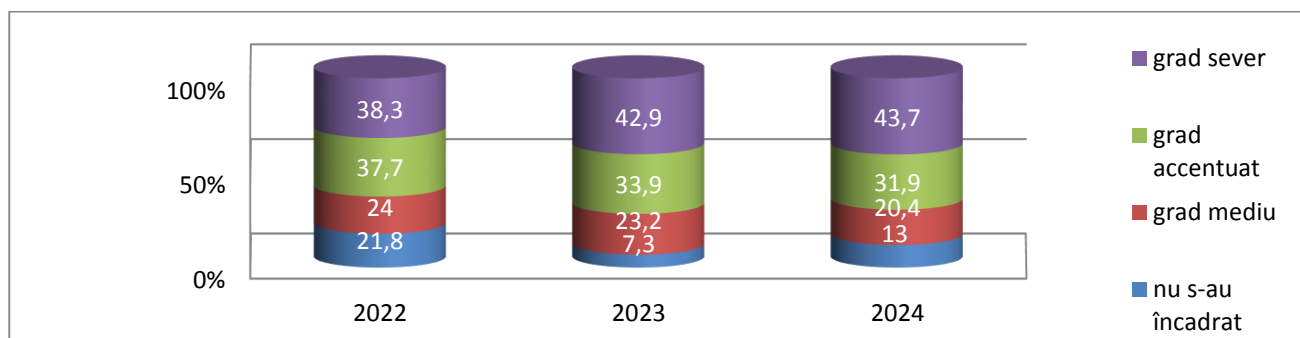
Dizabilitatea primară la copii de vîrsta de pînă la 17 ani, 11 luni și 29 zile

În anul 2024 au fost expertizate primar 1885 persoane de 0-17 ani 11 luni 29 zile (a.2023-1924 copii), dintre care au fost recunoscute persoane cu dizabilități 1640 copii (a.2023-1687 copii). Nu s-au încadrat în grad de dizabilitate 245 copii (a.2023- 140 copii).

Analiza comparativă a structurii dizabilității primare la copii 0-18 ani în anii 2023-2024 denotă o descreștere ușoară cu 0,7% a ponderii copiilor recunoscute primar cu grad de dizabilitate de la 87,7% pînă la 87% și, respectiv, creșterea ponderii copiilor neîncadrate în grad de dizabilitate de la 7,3% în a.2023 pînă la 13% în anul 2024.

Structura dizabilității primare la copii de 0-18 ani după grade de dizabilitate, %

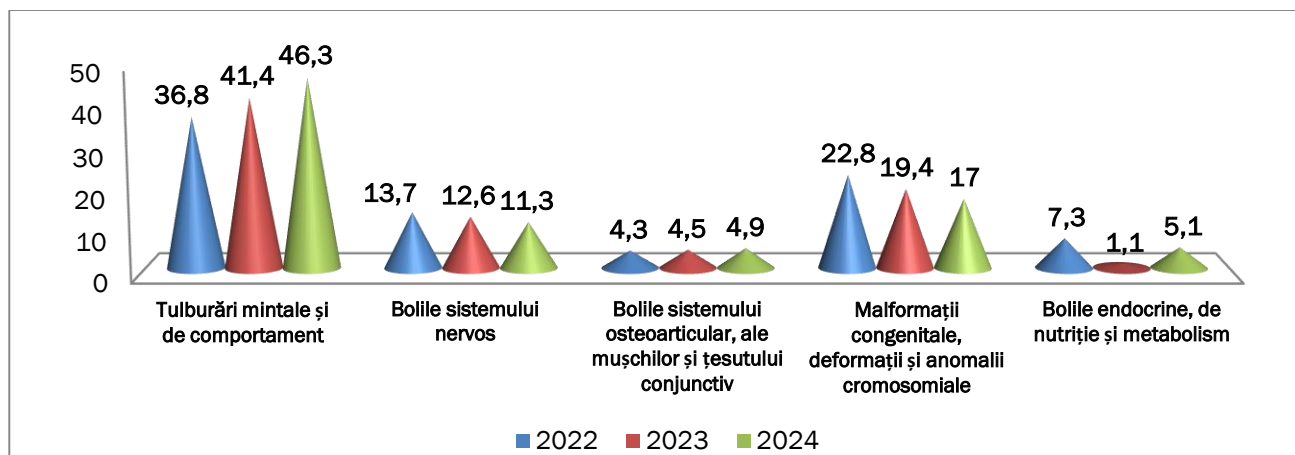
Diagrama nr.13

Analiza datelor statistice cu referire la repartizarea pe grade a copiilor recunoscuți cu dizabilitate în perioada anilor 2023-2024 scoate în evidență tendința de micșorare a ponderii gradului accentuat de la 33,9% la 31,9% în anul 2024 și a gradului mediu de la 23,2% până la 20,4% în anul 2024. În aceeași perioadă se determină o creștere procentuală a gradului sever de dizabilitate de la 42,9,% în 2023 până la 47,7% în anul 2024.

Structura dizabilității primare conform nozologiilor predominante, copii, aa.2022-2024, %

Diagrama.14

În structura dizabilității primare conform vârstei predomină segmentul de 7 – 15 ani 11 luni 29 zile – 42,7%.

Totodată, rămâne semnificativ și segmentul de vârstă de 3-6 ani 11 luni 29 zile – 35,2%. Distribuția dizabilității primare după mediul de trai este:

- mediul urban 717 (43,7%) copii (a.2023 – 726 copii), predominant este gradul sever - 393 copii (54,8%), gradul accentuat – 204 copii (28,5%), gradul mediu – 120 copii (16,7%);
- sectorul rural 923 (56,3%) copii (a.2023 – 961 copii), preponderent este gradul sever- 389 copii (42,1%), urmat de gradul accentuat 319 copii (34,6%) și mediu – 215 copii (23,3%).

Gradul sever (492/64,7%) și gradul accentuat (202/26,6%) predomină în tulburări mintale și de comportament în 760 cazuri, iar cel mediu (116/41,7%) și gradul accentuat (81/29,1%) în malformații congenitale, deformații și anomalii cromosomiale în 278 cazuri.

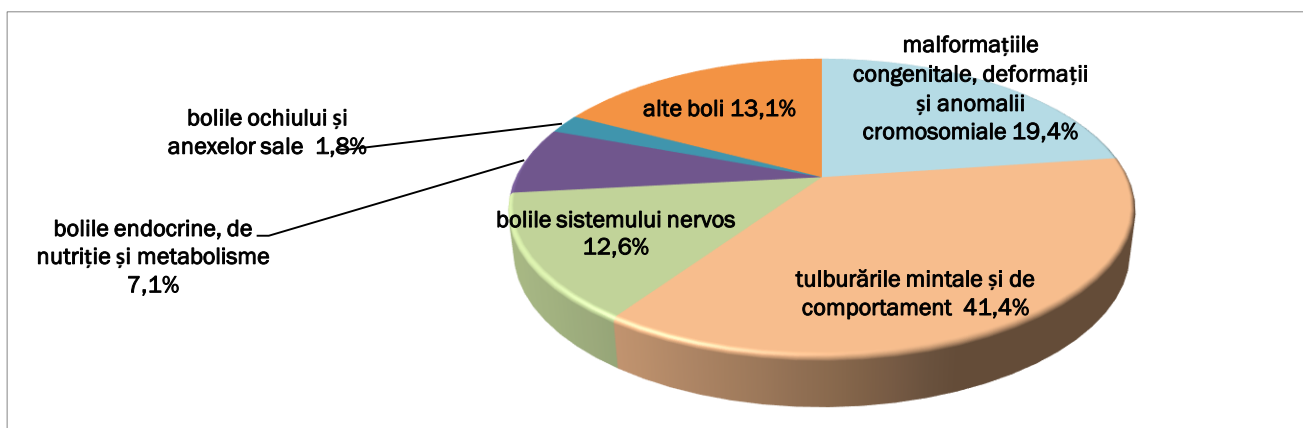
Pentru segmentul de vârstă de 0-2 ani 11 luni 29 zile predominante sunt malformații congenitale, deformații și anomalii cromosomiale în 146 cazuri (52,5 %).

În segmentele de vârstă 3-6 ani 11 luni 29 zile și 7-15 ani 11 luni 29 zile predomină tulburările mintale și de comportament, respectiv, în 390 cazuri (51,3%) și 320 cazuri (42,1%).

În dependență de nozologia, în baza căreia s-a stabilit dizabilitatea primară în anii 2023-2024, predomină tulburările mintale și de comportament, ponderea cărora denotă o creștere semnificativă cu 4,9% în anul 2024. Ponderea Bolilor endocrine, de nutriție și de metabolism în anul de raportare a scăzut cu 2%. Ponderea Bolilor sistemului nervos este în descreștere cu 1,3%, Malformații congenitale, deformații și anomalii cromosomiale în anul 2024 a scăzut cu 2,4%, iar a Bolilor sistemului osteoarticular, ale mușchilor și țesutului conjunctiv a crescut ușor cu 0,4%.

Structura dizabilității primare conform nozologiilor predominante la copii, a.2024

Diagrama nr.15

În anul 2024, I loc le revine tulburărilor mintale și de comportament 760 cazuri (46,3%), inclusiv retard mental 265 cazuri, dintre care 196 cazuri (73,9%) revin categoriei de vârstă 7-15 ani 11 luni 29 zile.

Pe locul II s-au plasat malformațiile congenitale deformațiile și anomalii cromosomiale 278 cazuri (16,9%), inclusiv malformații congenitale ale aparatului circulator 91 cazuri (32,7%), din care 40,7% revine segmentului de vârstă 0-2 ani 11 luni 29 zile.

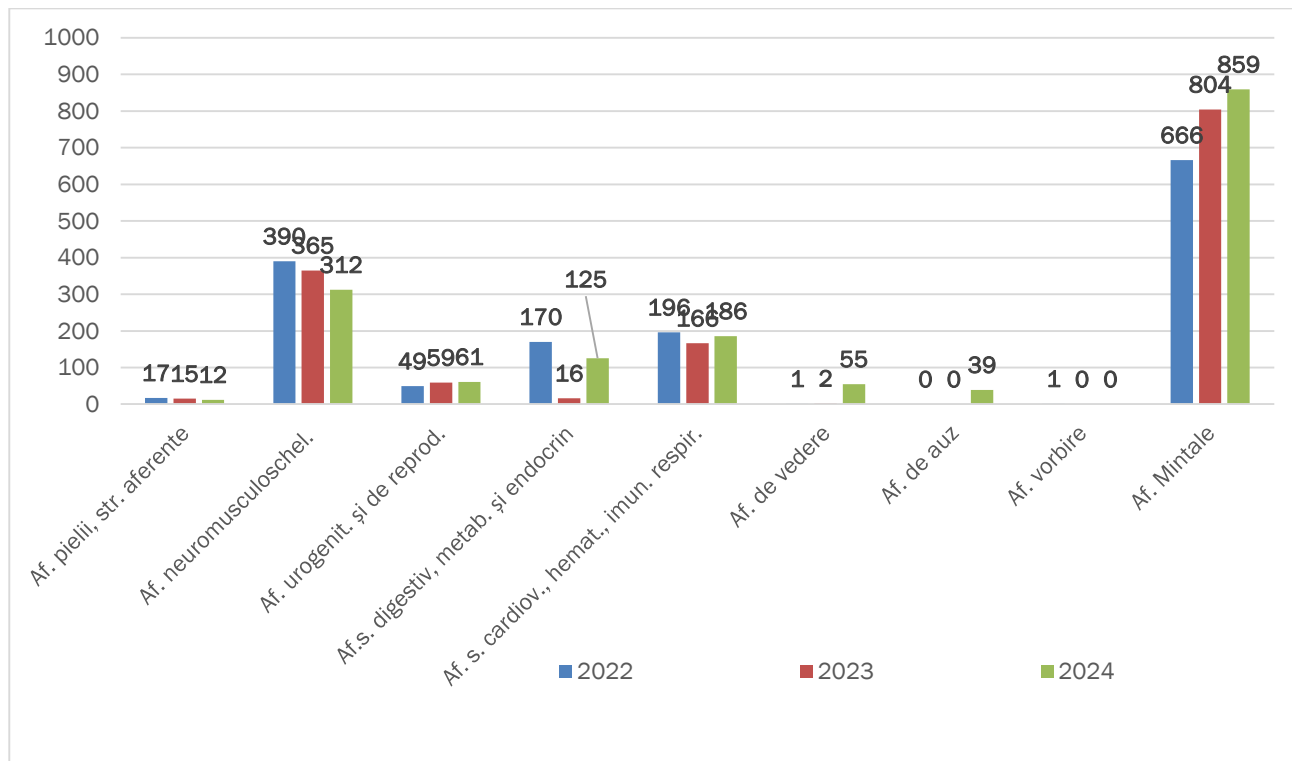
Locul III revine patologiilor sistemului nervos 185 cazuri (11,3%), inclusiv paralizia cerebrală infantilă - 31 cazuri (15,1%).

Pe locul IV se plasează bolile endocrine, de nutriție și metabolism 83 cazuri (5,1%), inclusiv diabetul zaharat 72 cazuri (86,7%), urmate de patologiile sistemului osteo-articular, mușchilor și

țesutului conjunctiv 80 cazuri (4,9%), tumori 70 cazuri (4,3%), bolile ochiului și anexelor sale 37 cazuri (2,3%), care duc la grad accentuat, ce constituie 48,6%.

Tipuri de dizabilități, copii, dizabilitate primară, aa.2022-2024

Diagrama nr.16

Analiza dizabilității la copii 0-18 ani (locuitori urbani și rurali, primari) după tipurile de afectări în anii 2023-2024 denotă următoarele:

- pe I loc se plasează Afectările mintale, care înregistrează o creștere ușoară de la 804 cazuri până la 859 cazuri în anul 2024;
- pe locul II se află Afectările neuromusculoscheletice și ale mișcărilor aferente, care au tendința de descreștere de la 365 cazuri în a.2023 până la 312 cazuri în a.2024;
- pe locul III se află Afectările sistemelor cardiovascular, hematologic, imunitar și respirator, stabilite la 186 persoane în a.2024, fiind la același nivel stabilit în a.2023;
- pe locul IV se află Afectările sistemelor digestiv, metabolic și endocrin, la 125 copii în a.2024 și 125 copii în 2023, fiind în descreștere cu 41 persoane.

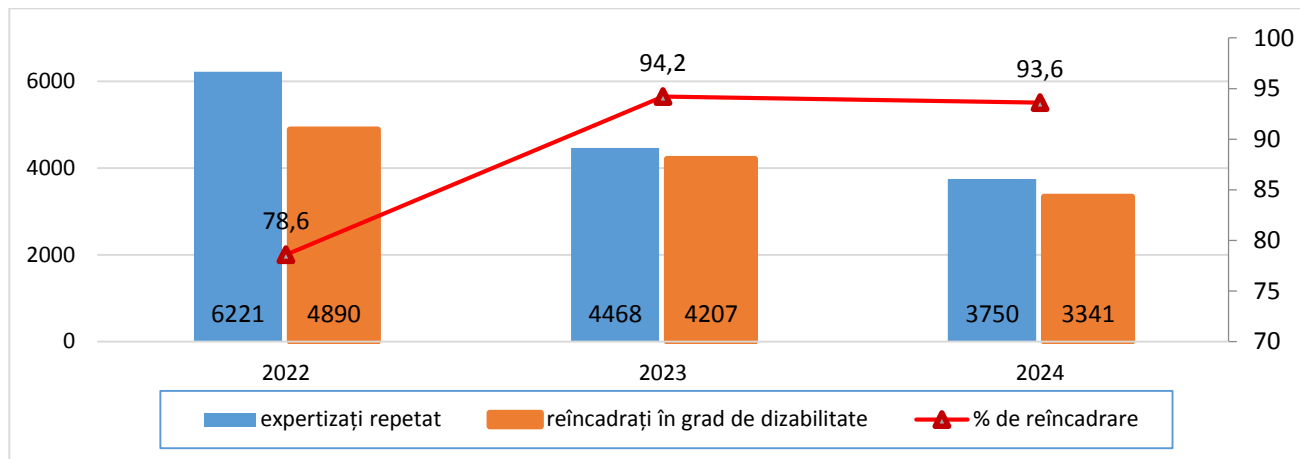
Dizabilitatea repetată la copii de vîrstă 0-17 ani 11 luni 29 zile

În anul 2024 au fost expertizați repetat 3570 copii (a.2023 – 4468 copii). Grad de dizabilitate a fost stabilit repetat în 3341 cazuri (a.2023 – 4207 cazuri). De menționat, că ponderea persoanelor

reîncadrate în grade de dizabilitate în perioada anilor 2023-2024 s-a menținut, relativ, la același nivel 94,2% și 93,6%, cu o micșorare de 0,6% în anul 2024.

Dizabilitatea repetată, vârsta de 0-17 ani 11 luni 29 zile, aa.2022-2024

Diagrama nr. 17

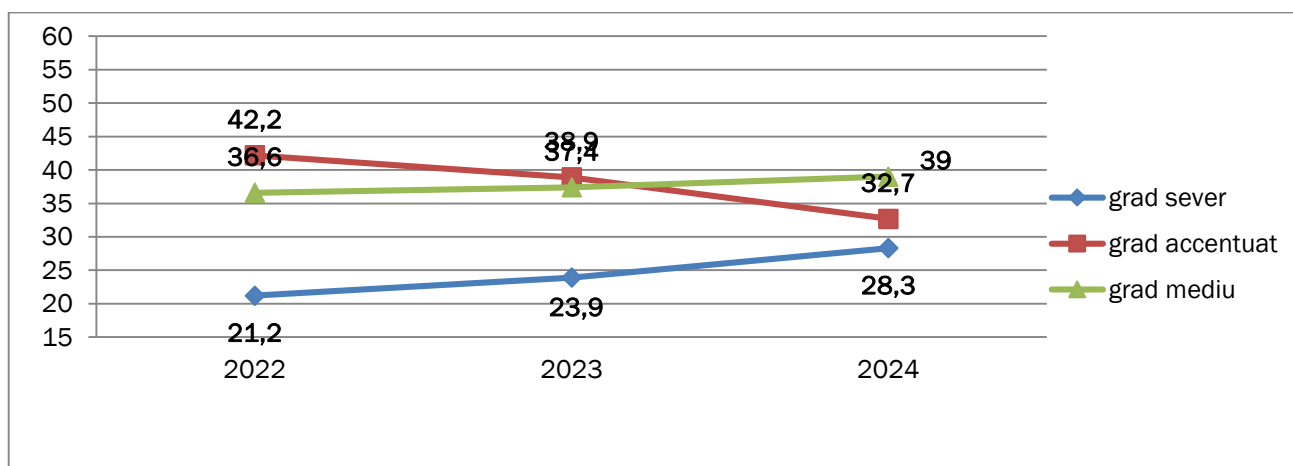

Distribuția dizabilității repetate după mediul de trai:

- din mediul urban 1350 copii (40,4%), inclusiv încadrați în grad sever 457 copii (33,9%), grad accentuat 417 copii (30,9%), grad mediu 476 copii (35,3%);
- din sectorul rural 1991 copii (59,6%), cu grad sever 487 copii (24,5%), grad accentuat 677 copii (34%), și mediu 827 copii (41,5%).

Structura gradelor de dizabilitate repetată, copii, a.2022-2024, în %

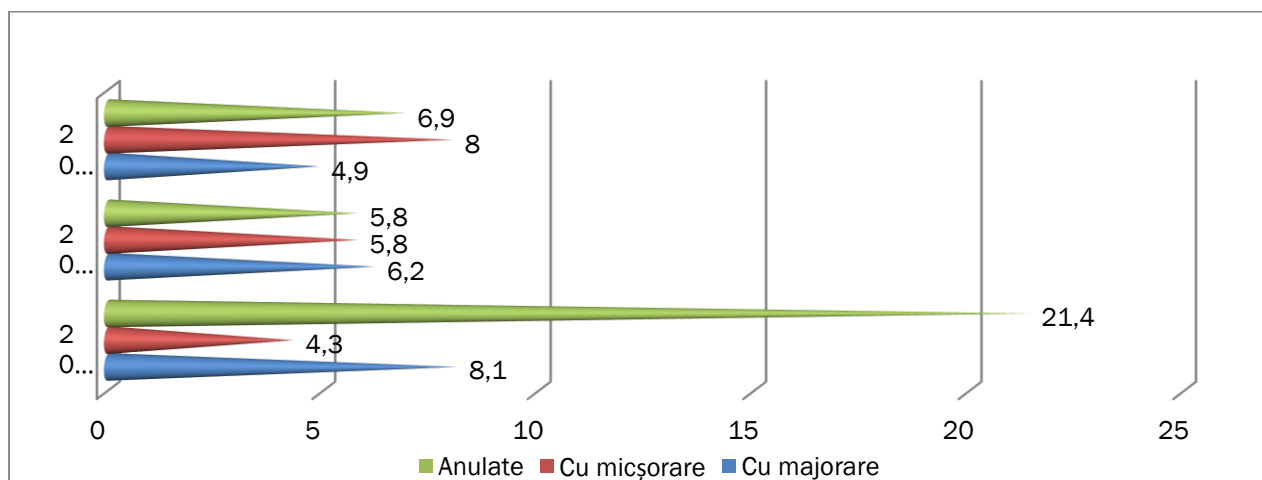
Diagrama nr. 18

Menționăm, că în anul 2024 comparativ cu a.2023, ponderea gradului accentuat s-a micșorat cu 6,2%, iar a gradului mediu a crescut cu 1,6% și a gradului sever cu 4,6% .

Modificarea gradelor de dizabilitate la copii, aa.2022-2024,%

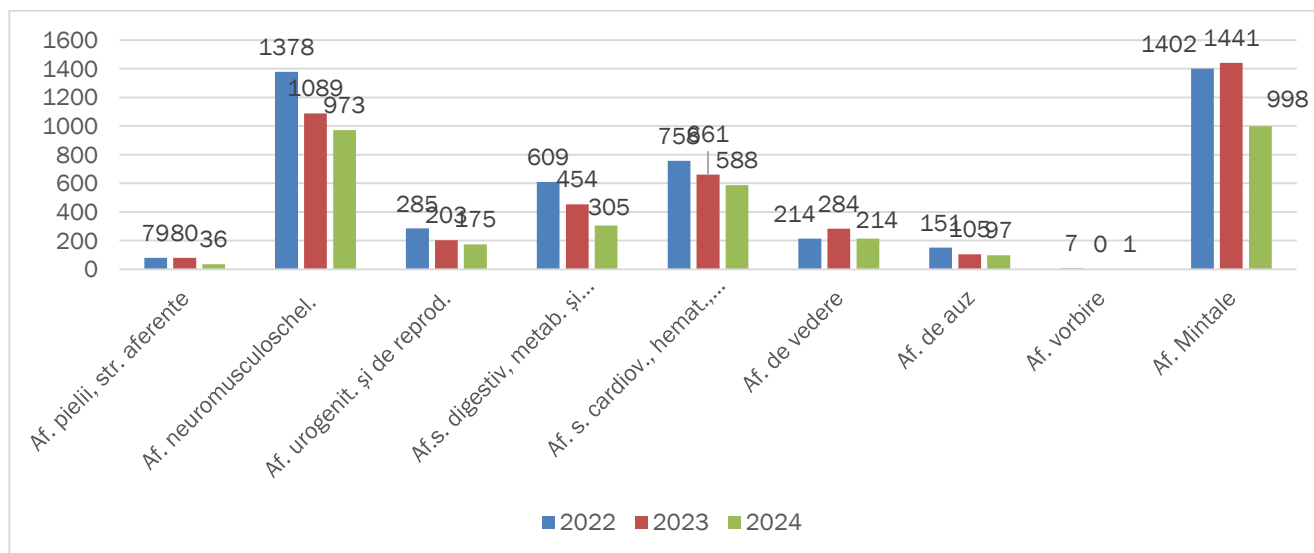
Diagrama nr.19

Pe parcursul anului 2024, în categoria copiilor în vârstă de 0 – 17 ani 11 luni 29 zile, în total, au fost operate 661 modificări de grad (a.2023 – 798), inclusiv cu majorare în 165 cazuri sau 4,9% (a.2023 – 276/6,2%), cu 8.0% micșorare în 267 cazuri (a.2023 - 261/5,8%) și anulare la 229 persoane, ce constituie 6,9% (a.2023 – 261/5,8%).

Dizabilitatea repetată după tipurile de dizabilități la copii, a.2024, cazuri

Diagrama nr..20

Analiza dizabilității copiilor în vârstă de 0 – 17 ani 11 luni 29 zile după tipurile de afectări (locuitori urbani și rurali, repetați) în anul 2024 denotă următoarele:

- pe I loc se află Afectările mintale la 998 copii în a.2024, în descreștere comparativ cu a.2023 la 1441 copii;
- pe locul II se plasează Afectările neuromusculoscheletice și ale mișcărilor aferente, cu tendința de descreștere a numărului copiilor de la 1089 în a.2023 pîna la 973copii în a.2024;

- pe locul III se află Afectările sistemelor cardiovascular, hematologic, imunitar și respirator la 588 copii în a.2024, în descreștere cu 73 copii comparativ cu a.2023.

De menționat, că categoria persoanelor cu dizabilități repetate din rândul copiilor 0-18 ani, locuitori ai localităților rurale, constituie 59,6% din toate tipurile de dizabilități.

În perioada a.2024 Serviciul pentru determinarea gradului de dizabilitate a oferit copiilor de vîrsta 17 ani, 11 luni și 29 de zile, recunoscuți cu dizabilități (primar și repetat), în total, 63534 de recomandări în Programele individuale de reabilitare și incluziune socială (anexă la Certificatul de dizabilitate), inclusiv:

- Recomandări de asistență și reabilitare medicală: Tratament și supraveghere la medicul de familie în 5061 de cazuri; Tratament și supraveghere la specialist de profil în 5059 cazuri; Reabilitare medicală în 5046 cazuri; Kinetoterapie în 1733 cazuri; Psihoterapia la 4852 persoane; Intervenția timpurie la 1244 copii și Mijloace asistive în 430 cazuri.
- Recomandări de muncă și activitate profesională: Orientare profesională la 1289 persoane; Formare profesională la 3 copii cu dizabilități.
- Recomandările de servicii sociale: Ingrijiri medicale la domiciliu la 3 persoane; Asistență personală la 1386 persoane; Centru de zi la 1386 persoane, Echipa mobilă în 1244 cazuri și Respiro la 1247.
- Recomandări pentru procesul educațional (pentru copii și persoane adulte aflate în proces de instruire): Consiliere și asistență psihologică, terapie psihologică la 4713 copii; Educația în instituția de învățămînt la 5670 copii; Program individual de educație fizică în 4869 cazuri; Adaptarea accesului și spațiului interior al instituției de învățămînt la 632 de copii; Consiliere și asistență logopedică la 2448 copii; Asistență în învățare din partea cadrului didactic de sprijin la 2049 copii; Serviciul de Asistență Psihopedagogică în 2767 cazuri și în 136 cazuri Consiliere și asistență psihopedagogică (surdopedagog).

Cel mai mare număr de copii de pînă la 18 ani cu dizabilități primare și repetate, stabilite în 2024, sunt locuitori ai mun. Chișinău 1001 persoane, urmat de locuitorii mun. Bălți 212 copii, raioanelor: Ungheni – 189 persoane; Cahul – 189 copii; Orhei – 183 copii; Sîngerei – 177 copii; Hîncești - 154 copii; Ialoveni - 161 copii; Comrat - 150 copii; Căușeni - 140 copii cu dizabilități.

Repartizarea persoanelor cu dizabilități, copii până la 18 ani, primari și repetați, după gradul de dizabilitate și unități administrativ-teritoriale, anul 2024

Tabelul nr. 6

Unitatea administrativ-teritorială	Primari	inclusiv			Repețați	inclusiv		
		Grad sever	Grad accentuat	Grad mediu		Grad sever	Grad accentuat	Grad mediu
ANENII NOI	43	22	13	8	76	25	29	22
BĂLȚI	75	42	15	18	137	39	42	56
BASARABEASCA	9	4	2	3	31	11	12	8
BRICENI	29	11	12	6	56	10	27	19
CAHUL	64	38	21	15	125	42	44	39
CĂLĂRAȘI	40	20	10	10	47	10	12	25
CANTEMIR	22	12	4	6	55	16	15	24
CĂUȘENI	49	17	13	19	91	20	43	28
CEADÎR-LUNGA	38	19	7	12	90	17	22	51
CHIȘINĂU	347	212	93	42	654	269	196	189
CIMIȘLIA	19	7	10	2	26	9	5	12
COMRAT	43	21	15	7	107	25	38	44
CRIULENI	45	17	23	5	64	16	22	26
DONDUȘENI	17	9	5	3	32	8	10	14
DROCHIA	31	18	10	3	76	18	23	35
DUBĂSARI	10	8		2	32	10	13	9
EDINEȚ	39	14	19	6	57	14	17	26
FĂLEȘTI	42	23	11	8	104	21	23	60
FLOREȘTI	30	16	10	4	91	17	34	40
GLODENI	31	11	12	8	77	21	23	33
HÎNCEȘTI	36	13	14	9	118	31	37	50
IALOVENI	63	37	16	10	98	26	42	30
LEOVA	28	9	7	12	39	9	16	14

Unitatea administrativ- teritorială	Primari	inclusiv			Repețați	inclusiv		
		Grad sever	Grad accentuat	Grad mediu		Grad sever	Grad accentuat	Grad mediu
NISPORENI	23	11	6	6	55	25	13	17
OCNIȚA	24	13	7	4	58	9	22	27
ORHEI	58	20	24	14	125	31	47	47
REZINA	22	5	11	6	56	15	25	16
RÎȘCANI	24	10	5	9	74	15	22	37
SÎNGEREI	47	12	24	11	130	37	30	63
ȘOLDĂNEȘTI	22	6	8	8	41	9	11	21
SOROCA	38	10	16	12	93	20	36	37
ȘTEFAN VODĂ	48	20	18	10	65	12	18	35
STRĂȘENI	57	28	23	6	83	13	37	33
TARACLIA	20	9	4	7	47	13	14	20
TELENEȘTI	31	11	10	10	77	26	22	29
UNGHENI	57	24	21	12	132	29	45	58
VULCĂNEȘTI	6	4	13	2	19	5	7	7
STÎNGA NISTRULUI	13	10	3		3	1		2
TOTAL REPUBLICA MOLDOVA	1640	783	522	335	3341	944	1094	1303
INCLUSIV DE SEX FEMININ	580	259	197	124	1368	342	455	571

Cel mai mic număr de copii, căroră au fost determinate grade de dizabilități în perioada de raportare, sunt din teritoriile din stînga Nistrului – 16 copii, raioanele: Vulcănești – 25 copii; Basarabeasca – 40 persoane de pînă la 18 ani; Dubăsari – 42 copii; Dondușeni - 49 copii; Cimișlia – 54 copii; Leova - cu 67 copii; Șoldănești – 63 persoane; Taraclia - 67 copii.

Concluzii

1. În anul 2024, comparativ cu anul 2023, se înregistrează o micșorare a numărului de persoane, care au solicitat determinarea gradului de dizabilitate, cu 7,8% sau 4372 persoane.
2. În anul 2024, comparativ cu anul 2023, numărul persoanelor cu dizabilități s-a micșorat cu 2499 (4,9%), inclusiv în rândul persoanelor adulte cu 1586 persoane (3,5%), cât și în rândul copiilor cu dizabilități în vârstă de până la 18 ani cu 913 copii (15,5%).
3. În anul de raportare, comparativ cu anul 2023, numărul de persoane, care primar au solicitat determinarea gradului de dizabilitate, a scăzut cu 0.8%, fiind în scădere și numărul de persoane, care au fost primar recunoscute cu grad de dizabilitate, cu 4,4%.
4. În anul de referință, comparativ cu anul precedent, numărul total al persoanelor adulte și copii (primari și repetați), neîncadrați în grad de dizabilitate, s-a micșorat de la 8,6% la 6,1%. De menționat, că ponderea adulților neîncadrați în grad de dizabilitate în anul 2024, comparativ cu anul precedent, s-a micșorat cu 2,5%, iar ponderea copiilor neîncadrați în grad de dizabilitate a suportat o creștere ușoară de la 0,8% în anul 2023 până la 0,9% în anul 2024.
5. În anul 2024, comparativ cu anul 2023, în rândul persoanelor adulte cu dizabilități se constată o micșorare ușoară a ponderii dizabilității primare fără termen de reexaminare cu 0,3 %, iar ponderea dizabilității repetate se majorează cu 1,7%.
6. Analiza dizabilității primare ale persoanelor de 18 ani și peste, după tipurile de afectări, în anul 2024 denotă următoarele:
 - 6.1. Locul I îi revine Afectărilor neuromusculoscheletice și ale mișcărilor aferente, fiind în descreștere de la 4029 persoane în a.2023 până la 4011 persoane în a.2024.
 - 6.2. Pe locul II se află Afectările sistemelor cardiovascular, hematologic, imunitar și respirator, fiind, la fel, în descreștere de la 2454 persoane în a.2023, până la 2276 persoane în a.2024.
 - 6.3. Pe locul III se regăsesc Afectările sistemelor digestiv, metabolic și endocrin, nivelul cărora este în descreștere de la 2184 persoane în a.2023, pînă la 2007 persoane în a.2024.
7. În perioada a.2024 echipele din cadrul Serviciului pentru determinarea gradului de dizabilitate au eliberat persoanelor adulte, care au fost recunoscute cu dizabilități (primar și repetat), în total, 285 403 de recomandări în Programele individuale de reabilitare și incluziune socială (anexă la Certificatul de dizabilitate).
8. Numărul total al copiilor, recunoscuți cu dizabilități, expertizați primar și repetat, încadrați în anul 2024, s-a micșorat cu 1,3% comparativ cu anul 2023.
9. Dizabilitatea pentru un termen de până la 18 ani în rândul copiilor a fost stabilită pentru 710 copii (a.2023 -320), ce constituie 43,3% din 1640 persoane cu dizabilitate primară (a.2023-

1924) și pentru 1295 copii cu dizabilitate repetată (a. 2023 – 1270), ce constituie 38,8% din 3570 copii (a.2023 – 4207) încadrați în grad de dizabilitate.

10. În anul 2024, comparativ cu anul 2023, a fost stabilită o creștere a ponderii dizabilității primare pentru un termen de până la 17 ani 11 luni și 29 de zile cu 26,7% și repetate - cu 8,6%. Dinamica acestui indicator poate fi explicată prin respectarea mai riguroasă a actelor normative în domeniu.
11. Analiza dizabilității la copii 0-18 ani (locuitori urbani și rurali, primari), după tipurile de afectări, în anul 2024 denotă următoarele:
 - 8.1. Loc I le revine tulburărilor mintale și de comportament 760 cazuri (46,3%), inclusiv retard mental 265cazuri, dintre care 196 cazuri (73,9%) revin categoriei de vârstă 7-15 ani 11 lini 29 zile.
 - 8.2. Pe locul II s-au plasat malformațiile congenitale deformațiile și anomaliile cromosomiale 278 cazuri (16,9%), inclusiv malformații congenitale ale aparatului circulator 91 cazuri (32,7%), din care 40,7% revine segmentului de vârstă 0-2 ani 11 lini 29 zile.
 - 8.3. Locul III revine patologiilor sistemului nervos 185 cazuri (11,3%), inclusiv paralizia cerebrală infantilă 31 cazuri (15,1%).

Propuneri/sugestii

Pentru angajații CNDDCM este foarte important gradul de satisfacție a persoanelor cu dizabilități, însă activitatea CNDDCM depinde în totalitate de actorii a mai multor instituții.

Pentru punerea în aplicare a Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități, au fost realizate mai multe acțiuni și anume, pe lângă Certificatul de dizabilitate este emis și Programul individual de reabilitare și incluziune social (PIRIS), însă pentru monitorizarea implementării PIRIS-lui sunt necesare măsuri suplimentare la nivel național.

O altă problemă legată de PIRIS este lipsa interoperabilității datelor incluse în PIRIS cu alte instituții, cărora sunt adresate recomandări de ordin general privind incluziunea socială. În prezent doar un singur sistem informațional este interconectat cu sistemul informațional al CNDDCM, și anume Sistemul informațional al structurilor teritoriale ale Casei Naționale de Asigurări Sociale, prin care informația cu referire la gradul de dizabilitate stabilit este expediată imediat după aprobarea deciziei finale. Prin urmare, este necesar de a asigura interoperabilitatea datelor incluse în PIRIS cu toate instituțiile, cărora sunt adresate recomandări privind reabilitarea și incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.

CONTROLUL DETERMINĂRII GRADULUI DE DIZABILITATE

Pe parcursul anului 2024, de către Serviciul de Control al determinării gradului de dizabilitate (SCDGD) din cadrul CNDDCM, au fost examinate repetat dosarele a 3839 persoane (a. 2023 - 3548 persoane), dintre care:

- 2992 dosare ale persoanelor în vîrstă aptă de muncă (a. 2023 - 2593 persoane);
- 308 persoane dosare ale persoanelor în vîrsta pensionară - (a. 2023 -246 persoane);
- 539 dosare ale persoanelor (copii) în vîrstă pînă la 17 ani 11 luni 29 zile (a. 2023 -304 persoane).

În mod de recurs au fost expertizate repetat 259 persoane (a. 2023- 1208 persoane). Deciziile au fost modificate în 124 cazuri, ceea ce constituie 47,87%. S-a constatat o majorare a gradului de dizabilitate în 107 cazuri, ceea ce constituie 86,29% și doar în 3 cazuri gradul de dizabilitate a fost micșorat.

În a.2024 se observă o scădere semnificativă (6,74%) a ponderii expertizării repetate în mod de recurs din numărul total de examinări comparativ cu anii 2022 (58,5 %) și 2023 (34,0 %).

În mod de control intern au fost examinate 2528 dosare (în a. 2023- 1056 dosare), ceea ce constituie 65,8% din numărul total de dosare examinate pe parcursul anului 2024.

Modificarea deciziilor în urma controlului intern a avut loc în 467 cazuri (18,47%), dintre care 46,25% cu majorarea gradului de dizabilitate și 9,85% cu micșorare gradului de dizabilitate.

Începînd cu anul 2022, odată cu implementarea SIDDCM și examinarea primei contestații a solicitanților de către alt manager de caz, în caz de divergență între decizia acestuia și a primului manager de caz, dosarul aleator a fost distribuit către SCDGD. Astfel, în datele statistice privind activitatea CNDDCM urmează a fi analizat un nou grup de indicatori privind expertizarea repetată a dosarelor în urma divergențelor.

În mod de divergențe au fost examinate 1052 dosare (27,4%), din care cu modificarea deciziei în 909 cazuri (86,4%), inclusiv 726 cazuri cu majorarea gradului de dizabilitate și 5 cazuri cu micșorarea gradului de dizabilitate.

Modificarea gradelor de dizabilitate în mod de recurs, control intern, divergențe

Tabelul nr. 7

Indicatori	Anul 2022		Anul 2023		Anul 2024	
	Cifre abs.	%	Cifre abs.	%	Cifre abs.	%
Total expertizați	2394	100	3548	100	3839	100
Total expertizați în mod de recurs, din ele:	1400	58,5	1208	34,0	259	6,74
decizii cu modificarea gradului de dizabilitate, inclusiv:	158	11,3	118	9,8	124	47,87
- cu majorare	121	76,6	1	0,8	107	86,29
- cu micșorare	15	9,5	55	46,6	3	2,4
- cu confirmarea anulării	22	13,9	62	52,6	14	11,29
Total expertizați în mod de control intern, din ele:	312	13	1056	29,8	2528	65,8
decizii cu modificare, inclusiv:	73	23,4	142	13,4	467	18,47
- cu majorare	23	31,5	64	45,1	216	46,25
- cu micșorare	30	41,1	49	34,5	46	9,85
- cu confirmarea anulării	20	27,4	29	20,4	205	43,89
Total expertizați în mod de divergențe, din ele:	682	28,5	1284	36,2	1052	27,4
decizii cu modificare	329	48,2	759	59,1	909	86,4
- cu majorare	4	1,5	3	0,4	726	79,87
- cu micșorare	217	66	419	55,2	5	0,5
- cu confirmarea anulării	107	32,5	337	44,4	178	19,58

Pe parcursul anului 2024 au fost organizate 21 ședințe ale Consiliului Lărgit în cadrul cărora au fost examinate 30 cazuri de dezacord cu deciziile SCDGD decizia fiind modificată în 8 cazuri).

Au fost efectuate 8 deplasări de serviciu, cu examinarea persoanelor la domiciliul acestora. Membrii SCDGD au acordat asistență consultativă și metodică experților medici, experților asisteți sociali, experților psihopedagogi din cadrul SDGD în 748 cazuri.

Concluzii

1. Ponderea crescută de modificări ale deciziilor, în urma examinării în cadrul SCDGD, indică necesitatea de clarificare și uniformizare a criteriilor de stabilire a gradului de dizabilitate, pentru a reduce discrepanțele dintre deciziile inițiale și cele rezultate din reexpertizări.
2. Este necesară optimizarea metodologiei de evaluare pentru a reduce numărul de contestații.
3. Numărul semnificativ de consultații oferite colegilor din cadrul SDGD demonstrează implicarea activă a SCDGD în susținerea procesului decizional.

ANALIZĂ, EVALUARE ȘI ELABORĂRI ȘTIINȚIFICO-METODICE

Planificarea strategică, analiza, monitorizarea și evaluarea politicilor implementate și a procesului de activitate este una din funcțiile prioritare ale Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și capacității de Muncă și atribuție de bază a Direcției analiză, evaluare și elaborări științifico - metodice din cadrul acestuia.

În baza Programului de dezvoltare strategică pentru perioada 2023-2025, a fost elaborat și aprobat Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de dezvoltare strategică a CNDDCM pentru anul 2024.

Realizarea obiectivelor stabilite în Plan au fost monitorizate pe parcursul anului și reflectate în rapoarte trimestriale și anuale.

La fel a fost efectuată analiza datelor statistice în domeniul determinării dizabilității și capacității de muncă, elaborate rapoarte statistice privind determinarea gradului de dizabilitate și capacității de muncă (adulți, copii) pe țară, în aspect teritorial, grupe de vîrstă, sexe, grade de dizabilitate și tipuri de afectări ale funcțiilor (trimestrial și anual), în format electronic și pe hîrtie.

Cheia succesului unei instituții, pentru a corespunde celor mai înalte standarde de independență, obiectivitate și profesionalism în realizarea misiunii sale, o reprezintă personalul acesteia, capabil să utilizeze la maxim oportunitățile pentru obținerea rezultatelor cerute. Acest fapt necesită dezvoltarea continuă a cunoștințelor, aptitudinilor și competențelor angajaților pentru a face față provocărilor și schimbărilor prin implementarea unui proces sistematic și planificat de dezvoltare profesională, bazat pe necesități și oportunități de instruire. Astfel, ținînd cont de aceasta, a fost elaborat și aprobat **Planul de dezvoltare profesională.**

Pe parcursul anului 2024 au fost desfășurate 12 instruirii de formare și perfecționare continuă a capitalului uman:

- ❖ Desfășurarea instruirilor angajaților în domeniul adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la contextul Republicii Moldova.
- ❖ Desfășurarea instruirilor angajaților în domeniul egalitatea de gen și integrarea de gen.
- ❖ Desfășurarea instruirilor angajaților privind etica și integritate.
- ❖ Desfășurarea instruirilor angajaților privind aspectele medicale prin prisma CIF.
- ❖ Desfășurarea instruirilor angajaților privind facilitarea angajării persoanelor cu dizabilități.
- ❖ Desfășurarea instruirilor angajaților privind Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2024-2028.
- ❖ Desfășurarea instruirilor angajaților privind Sistemul social, dizabilitate și incluziune socio-profesională.
- ❖ Desfășurarea instruirilor angajaților privind implimentarea convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități în activitatea CNDDCM.

ÎNREGISTRARE ȘI ARHIVARE

În cadrul Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă funcționează 41 de structuri teritoriale.

Pe parcursul anului 2024, de către acestea au fost recepționate 52246 dosare, create dosare electronice și înregistrate în Registrul de strictă evidență a cererilor.

Fluxul de dosare recepționate în anul 2024 a fost în descreștere cu **4,9 la sută** în raport cu cel recepționat în anul 2023 (**54962 dosare**), iar în comparație cu numărul de dosare recepționate în anul 2022 (**48246 dosare**) în creștere cu **8,3 la sută**.

Tabelul nr.8

Dosare recepționate și procesate în cadrul structurilor teritoriale în perioada anilor 2022, 2023 și 2024				
Nr.d/o	Structura Teritorială	Anul 2022	Anul 2023	Anul 2024
1	ST ANENII NOI (Bender, Tiraspol)	1446	1802	1692
2	ST BĂLȚI	1750	1915	1806
3	ST BASARABEASCA	686	574	498
4	ST BRICENI	825	996	912
5	ST CAHUL	1703	1778	1839

6	ST CĂLĂRAȘI	1113	1448	1308
7	ST CANTEMIR	746	877	845
8	ST CĂUȘENI	968	1403	1425
9	ST CEADÎR-LUNGA	1021	1101	978
10	ST CHIȘINĂU-BOTANICA	2244	2412	2324
11	ST CHIȘINĂU-BUIUCANI	1789	1902	1790
12	ST CHIȘINĂU-CENTRU	1094	1129	1058
13	ST CHIȘINĂU-CIOCANA	1624	1759	1724
14	ST CHIȘINĂU-RÎȘCANI	1801	1969	1935
15	ST CIMIȘLIA	607	668	620
16	ST COMRAT	1054	1222	1148
17	ST CRIULENI	980	1162	1187
18	ST DONDUȘENI	576	686	611
19	ST DROCHIA	1092	1316	1178
20	ST DUBĂSARI (Grigoriopol)	429	552	571
21	ST EDINEȚ	1063	1351	1416
22	ST FĂLEȘTI	1110	1564	1405
23	ST FLOREȘTI	1497	1596	1652
24	ST GLODENI	1039	919	1041
25	ST HÎNCEȘTI	1648	1773	1604
26	ST IALOVENI	1405	1778	1557
27	ST LEOVA	686	768	693
28	ST NISPORENI	881	658	921
29	ST OCNIȚA	855	1045	1034
30	ST ORHEI	2064	1985	1974
31	ST REZINA (Rîbnița)	813	978	943
32	ST RÎȘCANI	951	1241	1179
33	ST SÎNGEREI	1916	2040	2051
34	ST ȘOLDĂNEȘTI	776	944	849
35	ST SOROCA	1686	2010	1665
36	ST ȘTEFAN VODĂ (Slobozia)	763	982	932
37	ST STRĂȘENI	1599	1619	1545
38	ST TARACLIA	648	771	704
39	ST TELENEȘTI	979	1527	1362
40	ST UNGHENI	2052	2440	2012
41	ST VULCĂNEȘTI	267	302	258
	TOTAL	48246	54962	52246

Din numărul total al dosarelor recepționate și procesate în anul 2024, 19 dosare aparțin beneficiarilor cu statul de refugiat din Ucraina, din care 7 copii și 12 adulți.

Numărul refugiaților beneficiari ai serviciilor CNDDCM în anul 2024 a fost în creștere cu 3,2% comparativ cu anul 2023.

Tabelul nr.9

Nr. d/o	Structura Teritorială	Refugiați a. 2023			Refugiați a. 2024		
		Copii	Adulți	Total	Copii	Adulți	Total
1	ST BĂLȚI	3	0	3	0	2	2
2	ST BASARABEASCA	0	0	0	0	1	1
3	ST CĂLĂRAȘI	0	0	0	0	1	1
4	ST CĂUȘENI	1	0	1	0	0	0
5	ST CEADÎR-LUNGA	0	1	1	0	0	0
6	ST CHIȘINĂU-BOTANICA	0	1	1	0	0	0
7	ST CHIȘINĂU-BUIUCANI	0	1	1	0	2	2
8	ST CHIȘINĂU-CENTRU	0	2	2	0	1	1
9	ST CHIȘINĂU-CIOCANA	0	2	2	0	0	0
10	ST CHIȘINĂU-RÎȘCANI	0	1	1	0	0	0
11	ST COMRAT	0	1	1	0	0	0
12	ST CRIULENI	0	0	0	0	1	1
13	ST DROCHIA	1	0	1	1	0	1
14	ST FLOREȘTI	0	0	0	1	1	2
15	ST HÎNCEȘTI	0	0	0	1	0	1
16	ST ORHEI	0	0	0	1	1	2
17	ST REZINA	0	0	0	1	1	2
18	ST RÎȘCANI	0	0	0	0	1	1
19	ST SÎNGEREI	0	0	0	1	0	1
20	ST STRĂȘENI	1	0	1	1	0	1
21	ST TELENEȘTI	2	0	2	0	0	0
	TOTAL	8	9	17	7	12	19

Dosarele pe suport de hîrtie, recepționate de la beneficiari, sunt transmise Biroului de înregistrare și arhivare (BÎA) din cadrul CNDDCM, prin intermediul Serviciului de curierat a Poștei Moldovei. Pentru serviciile de curierat, pe parcursul anului 2024, au fost achitate facturi în sumă de 37440,0 lei, în descreștere cu 17,7 % în raport cu cheltuielile pentru serviciile respective în anul 2023.

Tabelul nr. 10

Cheltueli pentru serviciile de curierat anii 2022, 2023 și 2024			
Luna	a. 2022	a.2023	a. 2024
Ianuarie	20934,0	5845,0	2915,0
Februarie	21529,0	3620,0	3315,0
Martie	17935,0	3775,0	3650,0
Aprilie	17960,0	4445,0	3370,0
Mai	16260,0	3915,0	2865,0
Iunie	23595,0	3045,0	2215,0
Iulie	19960,0	4685,0	3345,0
August	15885,0	2925,0	3075,0
Septembrie	11185,0	2930,0	3000,0
Octombrie	11645,0	3185,0	3220,0
Noiembrie	11340,0	3340,0	2360,0
Decembrie	6735,0	3800,0	4110,0
TOTAL	194963	45510	37440,0

În procesul de lucru cu beneficiarii, au fost recepționate și procesate și alte tipuri de cereri. Numărul acestora recepționate în 2024 (3972 cereri) s-a redus cu 28,4 la sută în raport cu numărul de cereri recepționate în 2023 (5548 cereri).

Tabelul nr. 11

Nr. d/o	Tipuri de cereri	Total recepționate a. 2022	Total recepționate a. 2023	Total recepționate a. 2024
1	DUPLICATE	378	428	371
2	CONTESTAȚII	2415	4228	2707
3	TRANSPORT	188	242	126
4	MODIFICARE CAUZĂ	29	47	52
5	ALTELE (urgentare, asistență personală)	277	603	716
TOTAL		3287	5548	3972

După procedura de determinare a gradului de dizabilitate, actele emise de către CNDDCM (deciziile, certificatele de încadrare/neîncadrare în grad de dizabilitate, programele individuale de reabilitare și incluziune socială din SIDDICM și alte documente administrative individuale) sunt expediate solicitantului prin scrisoare recomandată, poșta electronica/portalul cetățeanului sau eliberate personal, conform solicitării acestuia, indicată în cererea pentru determinarea gradului de dizabilitate.

Scrisori expediate de CNDDCM în anii 2022, 2023 și 2024

Tabelul nr.12

Nr. d/o	Tipuri de scrisori	Anul 2022	Anul 2023	Anul 2024
1	Scrisori recomandate	58852	56279	46850
2	Scrisori simple	36	1	0
3	Scrisori internaționale	3	2	0
4	Scrisori duplicate	337	298	205
5	Scrisori eliberate personal din sistem	754	762	1197
6	Scrisori returnate	1845	1476	1127

Datorită faptului că a crescut numărul persoanelor utilizatoare de poștă electronică, numărul scrisorilor recomandate, expediate în anul 2024 (46850 scrisori), s-a redus în comparație cu numărul acestora expediate în anii 2022 (58852 scrisori) și 2023 (56279 scrisori), respectiv cu 16,8 % și cu 20,4 %

Totodată, rămâne mare numărul de scrisori returnate de către Poșta Moldovei. Acest fenomen duce la cheltueli și eforturi suplimentare în cadrul instituției, la fel, la creșterea nemulțumirii persoanelor pentru termenul de contestare depășit.

Emiterea și eliberarea duplicatelor în anii 2022, 2023 și 2024

În baza solicitărilor, CNDDCM emite și expediază duplicatele actelor emise de către Consiliul (pierdute sau deteriorate), prin scrisoare recomandată, poșta electronică/portalul cetățeanului sau eliberează personal conform modului de expediere solicitat.

Numărul duplicatelor emise în anul 2024 (428 dublicate) a fost în descreștere cu 9,3 % în raport cu anul 2023 (472 dublicate).

După procedura de examinare a cererilor de determinare a gradului de dizabilitate în baza Aacordului bilateral, sunt emise certificatele de dizabilitate primare/repetate sau decizii de neîncadrare.

În anul 2023, comparativ cu anul 2022, numărul de certificate emise a crescut de 2,7 ori, iar în anul 2024 numărul acestora a fost, aproximativ, la nivelul anului 2023.

Tabelul nr. 13

Certificate (cetățenie dublă) emise	Anul 2022	Anul 2023	Anul 2024
Certificate primare	36	84	80
Certificate repetate	7	34	29
TOTAL	43	118	109

Asigurarea examinării dosarelor în prezența persoanei în anii 2022, 2023 și 2024

Persoanele, care au solicitat prezența la procesul de determinare a gradului de dizabilitate, sunt informați/invitați prin apel telefonic sau prin scrisoare recomandată.

Tabelul nr. 14

Activitate	Tipuri de cerere	Anul 2022	Anul 2023	Anul 2024
Asigurarea examinării dosarelor în prezența persoanei	Cerere- contestare/ cerere-acord.	978	2391	2681
	Refuzuri	161	294	511

În anul 2024 numărul solicitărilor privind participarea persoanelor la examinarea/reexaminarea dosarului a fost în creștere cu 12,1 % în raport cu anul 2023 (2391 solicitări) și de 2,7 ori mai mare față de anul 2022 (978 solicitri).

Totodată, 161 persoane în anul 2022, 294 persoane în 2023 și 511 persoane în anul 2024, care au solicitat să participe la examinarea dosarului, la momentul contactării pentru a fi invitați, au refuzat prezența sa la examinarea dosarului. Cele mai fregvente cauze sunt legate de starea proastă de sănătate.

Gestionarea /Digitalizarea Arhivei CNDDCM

Toate dosarele, inclusiv recepționate de la Structurile teritoriale, sunt înregistrate și consolidate în arhiva CNDDCM.

Tabelul nr. 15

Dosare înregistrate în Sistemul de evidență a dosarelor din arhivă		
Anul 2022	Anul 2023	Anul 2024
18211	44872	63340

În perioada anilor 2022-2024 se constată o creștere a numărului de dosare înregistrate în sistemul de evidență a dosarelor din arhiva CNDDCM deoarece la sfârșitul anului 2021, CNDDCM s-a transferat dintr-un sediul în altulul, inclusiv arhiva și dosarele istorice din cadrul Structurilor teritoriale. **Numărul dosarelor, istorice transmise de către Structurile teritoriale în anul 2023, a constituit, aproximativ, 889 397 dosare/2735 saci.**

Astfel, a devenit stringentă necesitatea consolidării și înregistrării tuturor dosarelor, inclusiv istorice în ” Sistemul de evidență a dosarelor din arhiva CNDDCM ”.

Numărul dosarelor, arhivate în anul 2024 (63340 dosare, inclusiv 16071 dosare istorice), a crescut de 3,4 ori în comparație cu anul 2022 (18211 dosare, inclusiv 7000 dosare istorice) și cu 41,1 la sută

în raport cu anul 2023 (44872 dosare, inclusiv 31000 dosare istorice). Pe parcursul anului 2024 au fost prelucrate și arhivate 1317 registre (transportate concomitent cu dosare istorice), în creștere de 2,2 ori față de anul 2023 (587 registre).

Procesul de digitalizare a Arhivei CNDDCM a început la data de 19 iulie 2023, odată cu lansarea Proiectului de digitalizare a arhivei naționale, în baza Memorandului de colaborare între Fondul Națiunilor Unite pentru Populație și Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, semnat la 22.06.2023. Urmare, în sistemul informațional determinarea dizabilității și capacității de muncă (SI DDCM) au fost operate modificări de către Compania Indrivo SRL, ce a făcut posibilă crearea dosarelor electronice, la fel, anexarea Raportului de determinare a gradului de dizabilitate. **În perioada 19.07.2023 - 09.02.2024 au fost digitalizate 54179** de dosare ale persoanelor cu dizabilități aflate în viață, încadrate în grad de dizabilitate, fără indicarea termenului de reexpertizare.

Concluzii

Procesul de digitalizare a arhivei include treierea (sortarea), scanarea și consolidarea dosarelor, inclusiv istorice. Sortarea dosarelor s-a efectuat pe următoarele categorii:

1. Dosare ale persoanelor cu dizabilități aflate în viață, încadrate în grad de dizabilitate fără indicarea termenului de reexaminare.
2. Dosare ale persoanelor cu dizabilități decedate.
3. Dosare ale persoanelor dizabilitatea cărora a fost stabilită pentru diferite perioade, care nu au solicitat determinarea gradului de dizabilitate repetat la expirarea termenilor stabiliți.
4. Dosare cu deficiență de completare.
5. Dosare fără cod personal, fiind imposibilă verificarea statutului actual al persoanelor, inclusiv dacă în prezent sunt în viață sau decedate.

În cadrul digitalizării arhivei instituția s-a confruntat cu unele dificultăți și anume:

- Dosarele fără cod personal, create în baza pașapoartelor sovietice sau altor acte de identificare, fac imposibilă verificarea statutului actual al persoanelor, dacă în prezent acestea sunt în viață sau decedate.
- Necesitatea de o analiză deosebită, cu identificarea procedurilor speciale, care vor permite încadrarea lor în una din categorii de dosare.
- Dosarele create în perioada anilor 1944-2000, sunt scrise, preponderant, de mână (culese la mașina de dactilografiat sau la calculator).
- Unele documente elaborate în perioada Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, cu texte scrise, atât în alfabetul chirilic/limba rusă, cât și cel în grafia latină, necesită ajustarea unor texte, traducerea lor din limba rusă în limba română, stabilirea codului maladiei conform Clasificației Internaționale a Maladiilor, ediția X etc.
- Dosare deteriorate cu paginile în stare nesatisfăcătoare necesită a fi restabilite etc.
- Lipsa spațiului necesar pentru depozitarea dosarelor digitalizate.

V.OBIECTIBELE CNDDCM PENTRU ANUL 2025

OBIECTIVUL GENERAL 1.	Perfecționarea sistemului de management la nivelul instituțional în vederea alinierii la standardele internaționale
1.1. Consolidarea implementării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități	
1.2. Dezvoltarea și consolidarea procesului de planificare și cercetare-inovare	
1.3. Dezvoltarea parteneriatelor sustenabile și bune practici	
1.4. Eficientizarea proceselor în corespundere cu standardele naționale de control intern în sectorul public	
1.5. Asigurarea accesului la informație și transparența în procesul decizional	
1.7. Asigurarea intoleranței față de incidentele de integritate a persoanelor implicate în determinarea gradului de dizabilitate	
OBIECTIVUL GENERAL 2.	Modernizarea serviciilor publice prin creșterea satisfacției beneficiarilor
2.1. Racordarea procedurii de determinare a dizabilității la standardele internaționale	
2.2. Aprobarea mecanismului măsurii speciale de control a corectitudinii stabilirii gradelor de dizabilitate fără termen	
2.3. Accesibilitatea serviciilor publice prin reingineria proceselor operaționale și digitizare	
2.4. Elaborarea și aprobarea unor formulare de raportare statistică și generare de date statistice dezagregate, inclusiv și în format electronic	
OBIECTIVUL GENERAL 3.	Implementarea unui management eficient al resurselor umane și formarea unui efectiv de angajați integri și profesioniști
3.1. Îmbunătățirea activității Serviciului resurse umane, informare și comunicare prin consolidarea rolului strategic al acesteia axat pe planificarea și managementul resurselor umane în cadrul instituției	
3.2. Formarea și perfecționarea continuă a capitalului uman al instituției	
3.3. Dezvoltarea mecanismului de motivare nonfinanciară a personalului pentru performanțele atinse	

La 1 iulie 2024 CNDDCM a marcat 80 de ani de la înființare.

În decursul a opt decenii CNDDCM a fost o prezență esențială în viața comunității persoanelor cu dizabilități din Moldova, oferind servicii de evaluare și sprijin în integrarea acestora în viața profesională și socială.

De la fondarea sa în 1944, CNDDCM a evoluat semnificativ, adaptându-se continuu la nevoile și cerințele în schimbare ale societății. În prezent CNDDCM continua să fie un susținător ferm al drepturilor persoanelor cu dizabilități, asigurând evaluări corecte și promovând incluziunea activă în comunitate.

